

Camelia Ardelean

În dialog
cu
Ionel Necula

CAMELIA ARDELEAN

În dialog cu Ionel Necula

Iași 2019

Copertă: Tiberiu Fischer
Tehnoredactare: Camelia Ardelean
Corectură: Camelia Ardelean

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NECULA, IONEL

În dialog cu Ionel Necula / Camelia Ardelean. - Iași : StudIS, 2019
ISBN 978-606-48-0393-1

I. Ardelean, Camelia

821.135.1.09

Editura StudIS
adicenter@yahoo.com
Iasi, Sos. Stefan cel Mare, nr.5
Tel./fax: 0232 – 217.754

Copyright © 2019. Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorului.

CAMELIA ARDELEAN

În dialog cu Ionel Necula

Iași 2019

Ionel Necula – cu sufletul în palma cititorului

Anul trecut, când l-am descoperit întâmplător pe scriitorul Ionel Necula (n. 1940) din Tecuci, județul Galați (sau aș putea spune că, într-un fel, ne-am descoperit reciproc), nu bănuiam că drumurile noastre pe insula cuvintelor se vor reîntâlni atât de curând. Dar fiindcă Providența găsește întotdeauna căile cele mai potrivite pentru a se manifesta, iată-ne față în față la masa, nu a tăcerii, ci a confesiunilor, într-un interviu mai mult decât incitant, ce ne dezvăluie, dincolo de scriitorul cu un palmares impresionant (circa 70 de volume publicate) și o vastă experiență pe ogorul literelor – atât ca filosof, cât și ca profesor, cronicar și istoric literar – o personalitate interesantă, care a cunoscut de-a lungul vieții trăiri nirvanice, dar și frigul și întunecimea abisului.

Absolvent al Facultății de Filosofie din București (1970) și membru al Uniunii Scriitorilor din anul 2004, Ionel Necula s-a bucurat de aprecieri pozitive din partea unor nume importante ale literaturii noastre, printre care criticul și reputatul eminescolog Theodor Codreanu, ce susține că acest autor „a depășit complexele spiritului provincial și face, de la Tecuci, cultură de nivel național”.

Născut și crescut la țară, acolo unde pare că sufletul se află mai aproape de cer, într-o familie de răzeși gospodari și cu frică de Dumnezeu, are de mic simțul răspunderii și o comunicare aparte cu Divinitatea. Amintirile sale din această perioadă sunt încărcate de nostalgie și parfumul inocenței de altădată, când natura i se părea feerică, iar viața un vals încântător pe poteca existenței. La adăpostul peisajelor bucolice și al liniștii „adânci, terapeutice, nefisurată decât de orăcăitul broaștelor... și de rumegatul boiler”, universul său interior descoperă amplitudini de neimaginat.

Prima întâlnire cu partea obscură a „popasului” pe planeta albastră are loc în copilărie, când în urma unei probleme de sănătate, începe să facă distincția între durere și suferință și să conștientizeze efemeritatea ființei umane în plan terestru. La această schimbare de atitudine îl „ajută” (încă) un eveniment nefericit, moartea timpurie a unchiului din partea mamei, demonstrându-i din nou, dacă mai era nevoie, cât de subțire este firul de ață care ne leagă de carcasa noastră de lut și câte drame târâm după noi în rucsacul penitenței, înfierați de stigmatul păcatului.

Salvarea (sau „blestemul” său) vine ceva mai târziu. Setea neostoită de lectură din perioada post-adolescenței, când devora (aproape) toate cărțile care îi treceau prin mână, inclusiv (sau mai ales) pe cele interzise, încercând să evite literatura „proletcultistă, politizată și ideologizată” din perioada anilor `50, îi

deschide cărări adânci în cuget, dezvoltându-i abilitățile cognitive și predispunându-l la „meditații adânci asupra destinului uman și a rostului său în lume”.

Pasiunea sa pentru filosofie devine obsedantă, tânărul (de atunci) concentrându-se pe studiul unor lucrări de importanță majoră în acest domeniu, precum *Tratatul de istorie a psihologiei*, semnat de Mihai Ralea și C.I. Botez, sau *Antologia filosofică* a lui Nicolae Bagdasar, ce reunea texte selectate din gândirea unor mari înțelepți ai lumii (Socrate, Platon, Schopenhauer sau Nietzsche) și culminând cu romanul autobiografic *Un om sfârșit*, al scriitorului italian Giovanni Papini, o carte a celor care nu-și găsesc locul în această lume, unul dintre „neadaptati” fiind și Ionel Necula, așa cum, nu de puține ori, el însuși se declară. În încercările sale constante de a se (re)descoperi, acest autor demn de toată atenția consideră că „ardoarea, obsesia și predispunerea pentru filosofie” i “s-au format sub influența făclierului italian” mai sus amintit.

Periplul său pe câmpia literelor nu putea să-i omită pe exponenții cei mai reprezentativi ai marii literaturi universale (Vergilius, Dante, Shakespeare, Cervantes, Goethe, Hugo, Balzac, Lessing, Heine, Albert Camus, Simone de Beauvoir etc.), care-i deschid orizonturi noi, hrănindu-i totodată dorința să cunoască și mai mult. N-au lipsit, desigur, din lecturile sale, autori români mai mult sau mai puțin importanți (Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu, Cezar și

Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Arghezi, Titus Popovici, Topârceanu etc.), care au pus și ei câte o „piatră” la temelie scriitorului Ionel Necula de mai târziu.

Această experiență acumulată în ani de zile îl determină să afirme, pe bună dreptate, că nu pot face performanță literară cei ce nu se apleacă serios asupra lecturilor și care se lovesc de bariera unui orgoliu maladiv sau a limitărilor impuse de ei înșiși. Împătimitul (de mai târziu al) scrierilor lui Cioran „înfiează” fără rezerve tarele vremurilor pe care le parcurgem, când, de multe ori, „inteligenta este surclasată de mediocritate, de diletantism, de ignoranță”, iar „Omul superior nu-și găsește utilitatea în sistemul social actual”.

Descoperirea, într-o revistă teologică, a **Academiei platonice** (fostă școală filosofică idealistă, întemeiată de Platon prin anul 387 î.e.n., care a depășit bariera timpului, exercitând o influență extraordinară asupra vieții spirituale a întregii lumi civilizate), reanimată după aceleași principii ale renumitului gânditor, îi deschide și mai mult apetitul pentru filosofia (re)adusă în atenție de Marsilio Ficino și Giovanni Pico della Mirandola, ce spune că sufletul uman, „nemuritor și ubicuu”, intermediază raportul dintre Creator și Univers, „aparținând deopotrivă ambelor lumi”.

O vreme este fascinat de ideea supraomului, a lui Nietzsche, care susține că acesta, contrar „omului de turmă” (ale cărui caracteristici sunt bunătatea, smerenia și simpatia), are trăsăturile mândriei, puterii și înnobilității,

omul și supraomul cuantificând diferit acțiunile morale. Urmează apoi preocuparea pentru prorociile lui Zarathustra (628-551 î.C.), personaj istoric zeificat, profet care a instituit casta sacerdotală a magilor inițiați din Iranul arhaic și a cărui învățătură a fost transmisă oral și transcrisă ulterior, 7-8 secole mai târziu.

Pe parcursul interviului sunt amintiți mulți alți autori/gânditori (sau operele lor, unele dintre acestea „menite să sublinieze contribuția românească la patrimoniul filosofic universal”), care au făcut studiul lui Ionel Necula și pe care cititorul va avea plăcuta surpriză să-i descopere. Probabil că succesul său de mai târziu ca filosof, critic literar și publicist se datorează (și) faptului că a știut să îmbine într-un mod armonios cunoștințele acumulate cu propria percepție, rezultând un întreg omogen și echilibrat, dar și pentru că a conceput lucrări „elaborate, sobre, abordând teme și subiecte de interes educațional”.

În interviu (mai) pot fi regăsite întâmplări interesante din perioada copilăriei, adolescenței sau de pe drumul formării sale profesionale, dar și multe aspecte legate de pasiunea sa obsesivă pentru concepția de viață și opera lui Emil Cioran (1911-1995), scriitorul și filosoful român născut la Rășinari, devenit apatrid și stabilit ulterior în Franța. Identificarea sa cu acesta este atât de puternică, încât la 17 ani, citind o cronică la una din cărțile „scepticului” într-o revistă apreciată la vremea respectivă, are o revelație incredibilă: „M-a lovit exact în

esența ființei mele... L-am citit, l-am recitit și am rămas siderat. Nu descoperisem un gânditor nou, ci mă descoperisem pe mine. Purtașem cu mine un dezgust de viață și-o lehamite de a trăi de care nu eram conștient și o regăseam, dintr-o dată, exprimată într-o formulă ideală”.

Ionel Necula rămâne fidel renumitului autor, începând cu perioada comunismului, când scrierile acestuia erau interzise în România, și până astăzi. Primul volum i-l dedică însă abia în 1995 (*Scepticul nemântuit*, Editura Demiurg, Iași), la câțiva ani după Revoluția decembristă, atunci când numele lui Cioran „a ajuns pe buzele tuturor”, an care coincidea, din păcate, cu plecarea sa definitivă spre o altă dimensiune. O legătură apropiată a păstrat cu Aurel, fratele filosofului, ce locuia la Sibiu și care l-a sprijinit în “demersul său critic”. Nu lipsește din “peisaj” Simone Boué, partenera de o viață a lui Emil Cioran, ce i-a fost alături acestuia până în ultima clipă.

În cadrul interviului mai sunt descrise fapte sau întâmplări legate de acest personaj important al culturii române și universale, căruia Ionel Necula îi va dedica ulterior (după anul 1995) încă zece volume, considerând că “subiectul este departe de a putea fi considerat epuizat sub aspect exegetic”, poate și pentru faptul că „scepticul” a adus în atenție “ideea de neant, de gol, de vid, de vag”, dar și pe aceea de “individuație, de pluralitate a lumii”.

Complexitatea cărților lui Ionel Necula despre Cioran a fost apreciată de critici literari importanți, demonstrând comprehensiunea sa pentru scrierile aces-

tuia, precum și pentru Saga Cioraniană. Dintre ei îi amintim doar pe Constantin Trandafir (“Ne aflăm în fața unei scrieri, pe cât de bine construite, pe atât de provocatoare... Cartea lui Ionel Necula merită aplauze, onorând exegeza cioraniană”) și pe Dan Mihăilescu (“Cartea... o apreciem ca o deosebită izbândă editorială, ce va rămâne un punct cardinal de referință printre lucrările dedicate marelui, dar controversatului gânditor, eseist și stilist de origine română, anamorfozat însă de cultura franceză”), ambii pronunțându-se asupra volumului *Cioran, de la identitatea popoarelor la neantul valah* (Editura Saeculum I.O., București, 2003).

Similitudinile dintre gândirea lui Ionel Necula și cea a lui Emil Cioran se manifestă și în ce privește ideea de progres, care este „văzut” cu cele două fațete distincte ale sale: una pozitivă, de evoluție “de la viețuirea în grotă la mobilierul complicat și confortabil, de la cabrioletă la supersonice, de la felinarele primitive la lampadarele moderne”, și alta negativă, de (auto)distrugere prin apariția “de maladii necunoscute în trecut, pentru tratarea cărora este nevoie de alte descoperiri, alte cercetări, alte investiții, uneori mai mari și producătoare de alte consecințe”. Astfel, „ceea ce numim progres” este mai degrabă o involuție, consecințele rezultate din acest proces putând fi „dezastruoase pentru om și pentru destinul uman”.

O altă personalitate importantă de care Ionel Necula amintește în interviu și căreia i-a consacrat, de

asemenea, mai multe volume (cinci), este filosoful Ion Petrovici (1882-1972), născut la Tecuci. Acesta a deținut poziții importante în administrația românească din perioada interbelică, dar a cunoscut și „teroarea istoriei” sau „imensitățile Gulagului comunist”. Cu o soartă interesantă, dar în egală măsură dramatică, acest filosof și-a pus pecetea îndeosebi „în domeniul logicii formale, unde a avut chiar unele contribuții originale”.

Nu mai puțin interesantă este experiența lui Ionel Necula pe meleaguri străine, mai precis alemanice, acolo unde *Disconfortul de a fi român* (care face și titlul unei cărți ale sale) a fost resimțit foarte puternic cu aproape treizeci de ani în urmă. În anul 1990, ca urmare a unei vizite la niște prieteni stabiliți la Stuttgart de mult timp, se confruntă cu situații stânjenitoare din cauza proastei reputații pe care unii cetățeni de origine română (ce se ocupau cu cerșetoria, tâlhăriile sau violurile) și-au/ne-au creat-o în Occident și află că „a fi român nu-i deloc o chestiune de mândrie”.

Cartea de față ni-l prezintă pe Ionel Necula și din postura de critic, el publicând, după modelul lui G.G. Ursu, mai multe volume de cronici, în care abordează fenomenul literar pe areale geografice. Acest fapt denotă că, în afara senzației „de neliniște, de angoasă” și „de zbucium ființial la toate nebuniile acestei lumi”, este perfect capabil să cearnă prin sita sufletului/cugetului creațiile unor autori contemporani consacrați sau bătând

la porțile afirmării și să despartă perlele de nisip, atunci când e cazul.

Fără a face uz de falsă modestie, filosoful interviuat (mai) aduce în atenția cititorilor faptul că din „solul fertil” al Tecuciului („poartă a Moldovei de Jos”), unde el s-a stabilit de mulți ani, s-au ridicat 18 academicieni, care au reprezentat cu cinste numele acestei localități în țară și în lume. Alte personaje importante pe care acest scriitor matur a găsit de cuviință să le menționeze în interviu sunt poeta Natalia Negru și poetul Ștefan Petică, ambii desprinși din spațiul spiritual tecucean, ale căror vieți dramatice merită, de asemenea, o atenție aparte.

Chiar dacă îl mai despart doar câteva luni de pragul frumoasei vârste de 80 de ani, Ionel Necula continuă să-și facă proiecte de viitor, unul din cele mai importante fiind acela de a susține, prin scrierile și acțiunile sale, promovarea meritelor și recunoașterea valorii, neprecupețind niciun efort pentru împlinirea acestui deziderat.

Așa cum cred că s-a putut remarca în urma „radiografierii” la care Ionel Necula a avut curajul să se expună prin intermediul unui set de întrebări ce l-au „scanat” până în cămăruțele cele mai ascunse ale sufletului, acest autor care împletește în mod armonios literatura cu filosofia se distinge printr-un profil marcat de neliniști existențiale și căutări asidue, oscilând între multiplele fațete ale unui eu covârșit de angoase și

dezgust existențial. Pelerin al unui destin înrădăcinat în cuvânt, pentru el, înțelegerea tainelor ființării reprezintă mai mult decât o banală curiozitate, a devenit un mod de a trăi, o necesitate, a cărei satisfacere, chiar dacă implică o muncă de Sisif ori sacrificarea a zeci de ani din viață, rămâne dorința supremă...

Camelia Ardelean

(Deva, 27 septembrie 2019)

Camelia Ardelean: Știu că de-a lungul vieții ați acordat mai multe interviuri, pe care le-ați reunit sub genericul *Ceremonii maieutice*, în două volume elocvente. Să bănuiesc că aveți o biografie bogată sau că înțelegeți interviul ca pe o mărturisire provocată?

Ionel Necula: Nu am o biografie complicată și, dacă fac o privire retrospectivă prin anii mei de viață (care s-au adunat, văd, neașteptat de mulți), nu găsesc prea multe semne care să mă scoată din obișnuit, din normalitate, din firesc. M-am născut la țară, într-o familie de răzeși, fiind ultimul dintr-o cvadratură care mai număra o soră și doi frați mai mari. Fiecare membru al familiei avea un rol, o răspundere exactă, dar în zilele de vârf, când culturile reclamau intervenții urgente (de prașilă, de recoltare), mobilizarea era generală și, bineînțeles, nici eu nu eram exceptat. Fiind mezinul familiei, mi se încredințau sarcini mai ușoare, iar de păscutul animalelor (oi, vacă, boi) n-am fost absolvit niciodată. Toată copilăria mea s-a desfășurat într-o nemărginire campestră, într-un spațiu bântuit doar de stihii și de mistere transcendente. De mic am avut o comunicare

personală cu Divinul. Ulterior, când l-am descoperit pe Schopenhauer, mi-am dat seama că eram în situația naufragiatului înconjurat din toate părțile de apă, căruia nu-i mai rămânea decât să-l implore pe Dumnezeu, ca unică speranță și ca *principium individuationis*.

Pentru mine, Dumnezeu n-a fost niciodată o ipoteză, ci o certitudine. Frecventam biserica, iar în Săptămâna Patimilor, cea care premerge Învierii, mă umpleam de exaltare. În Vinerea Mare mergeam la Prohod (obicei pe care l-am păstrat în toți acești ani) și cântam cu însuflețire cele trei stări, pe care le știam pe dinafară. Eu nu aveam nevoie de carte pentru urmărirea celor 176 de strofe (73 + 60 + 43), iar Glasul al treilea din Starea a treia (*Primăvară dulce*) mi se părea de-a dreptul dumnezeiesc.

O singură dată am fost și la Mănăstirea din Vladimirești, unde predica cunoscutul părinte Ioan Iovan, care în ochii mei de copil, dar și ai multora dintre credincioși, era un fel de substitut al lui Iisus pe pământ. Practica mărturisirea colectivă și noi rosteam cu voce tare răspunsurile la întrebările sale. Eram încântat de bogăția

mănăstirii, vizitam grajdurile și toate dependențele și ne minunam de frumusețea animalelor, a oilor, a păsărilor. Totul era la superlativ, iar măicuțele roiau peste tot, cu o vrednicie de albine neobosite.

Pe drumul care ducea la Mănăstire, așa-numita Șosea a lui Tache (Anastasiu – faimosul prefect liberal), aveam pepenărie și vara mi-o petreceam de regulă în acest cadru. În zilele de sărbătoare, prin fața pepenăriei noastre treceau cârduri-cârduri de femei și bărbați mergând spre Mănăstire, iar bunicul improvizase un fel de masă din două scânduri, pe care scotea pepenii din colibă, aleși de dimineață pe răcoare, îi tăia în felii și invita trecătorii să servească. Aveau gust și efect de înghețată și chiar cădeau bine pe căldura aceea toridă, când bieții credincioși erau plini de praf și transpirați de zăpușeală. Serveau cu o poftă nereținută și îi mulțumeau cuviincios bunicului. Unii încercau să-și arate recunoștința căutând câte un bănuț prin cotloanele buzunarelor, dar bunicul îi oprea de cum vedea că duc mâna spre buzunare.

Jos în vale, la capătul celălalt al pepenăriei, curgea Călmățuiul, în care puneam de cu seară mrejele, iar dimineața adunam peștele prins în ele. În fâneața de pe malul apei pășteau boii fixați în pripoane și de multe ori noaptea, la lumina stelelor, îl auzeam pe bunic cum cobora spre râu cu felinarul aprins, mergând la ei să le schimbe pripoanele și fredonând *Patru boi cu lanțu-n coarne* sau, mai frecvent, *I-auzi valea cum mai sună*. Am ascultat această melodie de zeci de ori după ce a intrat în repertoriul Ioanei Radu, dar felul în care o trăgăna bunicul, cu vocea lui hodorogită, mi se părea fermecător. Și cuvintele, și compoziția, sunau altfel decât la reputata solistă. Totul era armonie și, asemenea lui Pangloss din eseul lui Voltaire, gândeam și eu că Dumnezeu le-a făcut pe toate cu mare înțelepciune.

Noaptea dormeam sus în prepeleac și stăteam ore în șir cu ochii deschiși, privind stelele și urmărind mersul Rariței pe bolta înstelată. Abia spre dimineață simțeam răcoarea și căutam să iau ceva pe mine. Nu exista – nici în familie, nici în natură – nimic care să mă

nemulțumească. Apa era curată, aerul neinfestat, ciocârlile spintecau văzduhul, fructele erau nechimizate și gândeam că-i de datoria mea să aduc mulțumiri Celui de Sus. Toate mă încărcau cu energie și-mi ofereau pretextul unei gândiri pozitive. Probabil că lumea era și pe atunci infestată cu rău, dar nu-l simțeam și cred că la acea vârstă, a copilăriei zburdalnice, nici măcar nu aveam organul necesar pentru perceperea lui.

Cel mai mult mă impresiona liniștea adâncă, terapeutică, nefisurată decât de orăcăitul broaștelor din apa Călmățuiului și de rumegatul boilor din vale. Nu știu dacă este ceva neobișnuit în aceste mărturisiri, am crezut totdeauna că sunt lucruri normale și firești, că am avut o biografie banală, anonimă, care nu merită atenție, dar cum provin dintr-un alt veac, lucrurile pot căpăta și un alt înțeles. Mulți mi-au propus să-mi redactez memoriile și faptul că am refuzat cu îndărătnicie se datorează tocmai acestei convingeri că nu m-am amestecat, nici măcar din întâmplare, prin cercuri importante, care să justifice un asemenea demers. Iar dacă totuși au fost și câteva secvențe cu interferențe mai deosebite, am preferat să le

redactez sub forma crochiurilor, care au ajuns, iată, la al doilea volum.

Camelia Ardelean: Credeți, precum Jean-Jacques Rousseau, că omul s-a născut bun de la natură și că societatea l-a făcut rău sau dimpotrivă, că s-a născut rău și că societatea și sistemul de educație l-au făcut bun? Ați avut vreodată probleme de sănătate?

Ionel Necula: Am crezut întotdeauna în capacitatea modelatoare a instituțiilor educative și mai cred că starea de moralitate a unui individ sau chiar a unei comunități este direct proporțională cu nivelul de cultură și cu capacitatea rațiunii de a procesa viața și problemele ei. Nimeni nu devine bun de bunăvoie, ci doar dacă este determinat, dacă există o motivație, o perspectivă. Principiul lui Socrate era că mai bine mergi cu un om inteligent la pierdere, decât cu un prost la câștig. Or, în tot acest proces, societatea are un rol determinant. O societate care încurajează meritocrația va găsi totdeauna căile de evoluție cele mai sigure. Este exact ceea ce-i lipsește establishmentului nostru actual, în

care inteligența este surclasată de mediocritate, de diletantism, de ignoranță. Omul superior nu-și găsește utilitatea în sistemul social actual. Pentru actuala administrație sunt valabile cuvintele lui Eminescu: „Merit și calități echivalează cu o provocare la duel”. Este vremea corupților, a descurcăreților, a șmecherilor, iar consecințele se văd, ba cred că în curând le vom simți mult mai spăimos. Îmi reprim cu bună știință tentația de a-mi duce gândul până la capăt.

Dacă ar fi să-mi fac inventarul întâmplărilor mai importante prin care am trecut, m-aș opri, fie și turistic, la durerile de stomac de care am suferit în copilărie. Era vară, aveam o dormeză afară, sub un salcâm secular, și eu plângeam în hohote din cauza unei dureri de stomac copleșitoare. O vreme au stat pe lângă mine părinții și frații mai mari, împărțășind cu mine durerea, dar neavând ce să-mi facă, și-au văzut de rosturile lor. Am rămas singur cu durerea mea și am avut suspiciunea că sunt abandonat, ca unul care și-a încheiat conturile cu lumea. Eram sigur că mă aflu în ghearele morții și că urma să ne mai vedem într-o altă dimensiune. Durerea

atroce s-a prelungit într-o conștiință a durerii, în suferință. Atunci am făcut prima distincție între durere și suferință. Durerea e fizică, trupească, biologică și individuală, în timp ce suferința este reflecția în plan spiritual a durerii. Durerea nu poate fi delegată, nimeni nu poate prelua durerea altuia, în timp ce suferința ține de fondul uman de simțire, se manifestă și atunci când nu ne doare nimic, dar consonăm cu durerea altora.

Era o dimineață de iarnă, iar eu patinam cu niște patine improvizate pe Șoseaua Națională. La vremea aceea, mașinile erau așa de rare, că nu se punea problema vreunui pericol. Mai trecea, din când în când, câte o sanie, dar acestea erau prevăzute cu zurgălăi zgomotoși și îi auzeam de departe. Eram singur, ceilalți copii încă nu ieșiseră la patinat. La un moment dat, pe trotuarul din dreapta am văzut venind un domn cu palton negru, pălărie scumpă și pantofi lustruiți, care scârțâiau pe zăpadă. S-a oprit în dreptul meu și m-a întrebat dacă știu unde stă familia Necula.

„Știu”, am răspuns, „veniți după mine”, și l-am condus acasă, am deschis ușa dinspre șosea

și l-am invitat să intre. Nu știam nici cine este, nici ce treabă avea cu ai mei, dar m-am gândit că un așa domn nu poate avea intenții nesăbuite. Era un frate mai mic de-al mamei, care-și făcuse un rost pe la Grivița, în București, și venea în vizită la noi. Îl vedeam pentru prima dată și eram fascinat de eleganța vestimentației lui. Nu avea nicio funcție, era simplu muncitor, dar probabil câștiga bine, dacă-și permitea asemenea haine. Ne-a copleșit cu daruri, dar noi, copiii, ne bucuram de dulciurile pe care le tot scotea din geamantan. Atunci a promis familiei că după terminarea celor șapte clase obligatorii, mă va lua cu dânsul la București. Probabil aș fi devenit un strungar sau un lăcătuș bun, numai că destinul a vrut altfel. Un an mai târziu, am primit telegramă că a murit. Tot de stomac. Durerile l-au apucat în drum spre casă, venind de la uzină. S-a oprit pe o bancă într-un parc, iar de pe bancă s-a rostogolit de durere pe iarbă. Era prin 1952, țara era deturnată din normalitate, instituțiile erau paralizate și nu s-a găsit nimeni să anunțe o salvare sau să-l conducă la spitalul cel mai apropiat.

Probabil că acela îmi era destinul adevărat și firesc, iar dacă s-a întâmplat altfel, înseamnă că am alunecat din normalitate și din logica firească – cea hotărâtă în transcendent. Uneori chiar am această senzație: că duc o viață de intrus, că am transcendentalizat transcendentul. Mă consolez însă cu ideea că, până la urmă, toate se întâmplă cum este fixat și că nu se poate altfel.

Camelia Ardelean: Ați parcurs greu perioada de formare intelectuală? Cum s-a născut pasiunea dvs. pentru filosofie?

Ionel Necula: Întrebarea dvs. este așa de generoasă, încât reclamă un răspuns extrem de desfășurat, care ar putea constitui, el singur, pretextul unei lucrări distincte. Am avut o perioadă de câțiva ani postadolescentini, în care lecturam tot ce întâlneam ocazional. În condițiile obsedantului deceniu '50, când piața cărții de la noi era saturată de o literatură proletcultistă, politizată și ideologizată, citeam cărți și reviste vechi, apărute în perioada interbelică, împrumutate cu mare fereală de la niște prieteni, căci erau interzise și riscam ani buni de închisoare la

canal, dacă aş fi fost depistat. Şi nu doar eu, care mă făceam vinovat de lecturi interzise, dar şi cei ce mi le-au împrumutat sau familia mea, care nu avea nicio vină pentru faptele nevolnicului ei fecior. Atunci am citit şi recitit vreo 15 numere din *Revista Fundațiilor Regale* – o revistă de excepție, care m-a edificat în ce priveau calitatea şi nivelul înalt al culturii care se procesa la Bucureşti în vremea dintre cele două războaie.

La vârsta adolescenței şi multă vreme după aceea, am fost îndrăgostit de filosofie. Chiar şi acum, la bătrânețe, nu cred că mă voi vindeca vreodată de ea. În vremea aceea, vitrina cărților de filosofie era extrem de săracă, comunismul considera caduc şi dăunător tot ce ieşea din linia bărbosului din Renania şi a sifiliticului din Kremlin. Apărea pe atunci, în traducere românească, *Tratatul sovietic de istorie a filosofiei universale*, la elaborarea căruia contribuiseră filosofi din toate țările satelite Moscovei. Echipa românească îl avea în frunte pe C. I. Gulian, care n-a avut forța să impună bogatul patrimoniu al filosofiei românești şi să arate lumii întregi (cele cinci volume ale tratatului erau traduse în toate

limbile țărilor socialiste) cât de productivă a fost apetența pentru filosofie, pentru lucrul adânc și înalt la români.

Din gândirea filosofică românească se rețineau doar efigiile cronicarilor, priviți ca niște vajnici promotori ai materialismului dialectic și istoric, și ale unor oameni de știință care, chipurile, ar fi activat și o viziune materialistă despre lume, compatibilă cu inclementa doctrină a marxismului. Când, în 1958, a apărut *Tratatul de istorie a psihologiei*, semnat de Mihai Ralea și C.I. Botez – ultimul tăinuind un gânditor interbelic interzis, probabil Traian Herseni – am înțeles mai bine tabloul de ansamblu al evoluției filosofiei universale.

O altă carte care mi-a stat întotdeauna aproape a fost *Antologia filosofică*, alcătuită de filosoful Nicolae Bagdasar, dăruită de un prieten ce luase calea ingineriei și se vindecase definitiv de ebóșele așa-zisului marxism creator, dar care nu admitea nicio derivă, oricât de mică, din albia lui. Era o ediție veche și conținea texte selectate din gândirea marilor înțelepți, de la Socrate și Platon, la Nietzsche și Schopenhauer. De la

Nietzsche, cel puțin, fragmentele care figurau în această antologie le învățasem pe dinafară.

M-am întrebat deseori cum s-a format apetența aceasta mistuitoare pentru filosofie, căci nu exista, în familia mea de răzeși simpli și cu știință de carte atât cât să semneze și să silabisească buchile, nicio tradiție, niciun precedent, care să-mi inducă ardoarea și să mă influențeze direcțional. Abia mai târziu, când am pus cap la cap întregul vălmășag gnoseologic prin care m-am învățat într-o anumită perioadă din viață, am înțeles că hotărâtoare pentru devenirea mea intelectuală a fost întâlnirea cu cartea lui Giovanni Papini, *Un om sfârșit*, în traducerea lui Alexandru Marcu. A fost o revelație. Mi s-a părut că traseul său de viață și de evoluție spirituală este prototipul pentru oricine dorește să se împlinească intelectual. Mult mai târziu, când am văzut că efectul asupra mea n-a fost deloc întâmplător și că mulți intelectuali europeni (cartea a fost repede tradusă în multe limbi europene și a avut o largă circulație) au fost marcați de lectura acestui rafinat spirit italian, am înțeles că el trebuie

să-mi fi inoculat și mie patima pentru filosofie și imboldul pentru cunoaștere. Supralicitez acum, dar cred că nici Mircea Eliade, după propriile mărturii, n-ar fi urmat prolificul său traseu cărturaresc, dacă n-ar fi trecut printr-o baie papiniană. Ba cred că a contribuit chiar, atât cât ne putem aștepta de la un adolescent miop, la impunerea acestuia în cultura românească. Îl ademenise atât de inflamant, încât la 19 ani era deja la Florența și se întreținea copios cu faimosul umanist.

N-am rămas, bineînțeles, la experiența cărturarului florentin, este sigur, dar ardoarea, obsesia și predispunerea pentru filosofie – constante de care nu m-am vindecat niciodată – s-au format sub influența făclierului italian.

Citeam, după cum spuneam, într-o frenezie vecină cu nebunia, devorând totul cu bucuria navigatorului ce vede la orizont zimții unui țarm maritim și nu mi-aș fi îngăduit să rup de la lectură ori să risipesc în scopuri ludice nici măcar un minut. Am trecut prin toată marea literatură universală, de la *Epopeile* lui Homer, la *Eneida* lui Vergilius și la *Divina comedie* a lui Dante, de la Shakespeare, la Cervantes și Goethe. Un mo-

ment de răscruce a fost întâlnirea cu romanul *Mizerabilii*, al lui Victor Hugo. După lectura lui, vreme de câteva zile, n-am mai putut citi altceva. Eram fascinat, reciteam anumite pagini și nu-mi venea să cred că s-a putut scrie o carte așa de minunată. Nu mai spun de *Comedia umană* a lui Balzac, de literatura germană, cu Lessing, cu Heine și cu alți scriitori, ca și de literatura britanică, asumată conștiincios dintr-o *Istorie a literaturii engleze*, apărută la noi prin 1961-1962.

Am trecut apoi prin proza celor doi Dumas – tatăl și fiul – și prin existențialiștii fracezi Sartre, Albert Camus și Simone de Beauvoir. N-a existat revistă, ziar sau petic de hârtie zburătăcit de vânt, pe lângă care să trec nepăsător, fără să văd ce scrie pe el. Cred că dacă s-ar putea aduna la un loc toate lecturile mele din perioada adolescenței și postadolescenței, n-ar încăpea într-un tir de mare capacitate. *Divina comedie* a lui Dante, de care aminteam mai devreme, a rămas însă – din adolescență și până acum, la bătrânețe – în permanență pe masa mea de lucru. Este cartea la

care revin deseori și la fiecare nouă lectură mă furnică aceleași lucruri.

Mai bine de un deceniu nu m-a putut nimeni detașa de lecturi. De literatura română, ce să spun? Nu cred că mi-a rămas vreun scriitor, oricât de neînsemnat, care să nu fi trecut prin lecturile mele. Nu mai zic că autorii mari – Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu, Cezar și Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Arghezi, Titus Popovici – erau parcurși cu o conștiinciozitate de licean silitor, dar nici alți scriitori, considerați mai de raft secund, precum Topârceanu sau Mircea Streinu, nu au scăpat atenției mele. Nu afirm că am parcurs-o exhaustiv, de literatura română vorbesc, dar nici nu cred că mi-a scăpat ceva din ceea ce era considerat esențial.

Am fost și am rămas un cititor pasionat, nu doar de clasicii consacrați de istoriile noastre literare, dar și de literatura noilor veniți. Mulți confrați de prin diferite județe îmi trimit cărțile lor spre lectură, cu speranța că mă voi pronunța asupra lor, deși unii au scris mai multe cărți decât au citit în toată perioada de formare intelectuală,

iar deficitul de lectură se observă ușor. Există peste tot, în țară, cenacluri literare, dar acestea nu pot complini lipsa de lectură a celor ce bat la porțile consacării. E curios cum mulți dintre tinerii începători cred că pot face literatură fără un fond de achiziții și fără minime cunoștințe de teorie literară. Mă intrigă inocența multora dintre noi, care cred că viața lor este un roman. Mă intrigă, dar nu mă consternează decât atunci când aceștia chiar încearcă să-l redacteze. N-am înțeles niciodată de ce, în viziunea multora, actul de creație literară implică numai hârtie și creion. Admitem că nimeni nu poate deveni, să zicem, tinichigiu, fără o ucenicie prealabilă, dar neglijăm această cerință când e vorba de literatură.

Actul de creație literară necesită lecturi serioase, consistente și permanente. Cu riscul să mă repet, sunt convins că nu vor face performanță literară decât cei care au înțeles acest lucru. Mulți începători afișează un orgoliu bolnăvicios când e vorba de creația lor, dar lipsa lecturii, absența exercițiului, îi trădează ușor, ca pe niște nevolnici și diletanți ce nu vor depăși niciodată condiția mediocrității.

Oricum, ideea aceasta a nevoii de a citi s-a format în timp și s-a consolidat în urma numeroaselor mele lecturi din creația începătorilor, nicidecum dintr-o experiență personală. Eu n-am dobândit patima lecturii, ci am avut-o în sânge și nu se legitimează decât dintr-o neostoită curiozitate intelectuală.

Revenind la filosofie, n-aș zice c-a existat un moment special care să mă fi drenat decisiv pentru această disciplină. Cred că prin apropierea ei am fost dintotdeauna. Care dintre scrierile lui Eschil, Seneca sau Shakespeare nu reclamă și o meditație adâncă asupra destinului uman și a rostului său în lume? Kant vorbea despre cerul înstelat de deasupra și lumea morală din noi, iar acesta era exact intervalul pe care îl tatonam permanent, zi și noapte.

Aminteam în răspunsul la o întrebare anterioară că, de regulă, cea mai mare parte din vară o petreceam la pepenărie, în câmp deschis. În nopțile cu lună ascultam – din culcușul meu campestru, amenajat sus, în prepeleac – noapte de noapte, cântecul unui mierloi ce-și făcea veacul într-o salcie bătrână de pe malul Călmățu-

iului. Priveam cerul de deasupra și mi se părea că aud clipocitul stelelor. Ulterior, când am descoperit *Sonata lunii*, am auzit, prin inspirația lui Beethoven, aceleași clipociri suave care îmi legănau somnul în nopțile de vară, într-un complex armonios de factori, în care mai intrau mireasma fânului din luncă, rumegatul boiler fixați în pripoane, sunetul mierloiuului și vocea tărăgănată a bunicului coborând priporul și cântând *I-auzi valea cum mai sună*. Și fără să-mi propun intenționat, gândul îmi confirma parcă ideea că toată această armonie nu putea să apară din simpla mecanică a universului și că trebuie să fi existat un Creator care a știut să le așeze pe toate în deplină concordanță, doar pentru ca omul să trăiască frumos și într-un echilibru perfect cu tot ceea ce îl înconjură.

Într-o veche revistă teologică am descoperit **Academia platonice** întemeiată după principiile lui Platon și m-a captivat filosofia activată de reprezentanții săi Marsilio Ficino și Giovanni Pico della Mirandola. Raportul dintre Creator (Unul) și universul creat de El (multiplul) era intermediat de sufletul uman, nemuritor și

ubicuu, aparținând deopotrivă ambelor lumi, ceea ce ducea, în cele din urmă, la o formă de imanentism și chiar panteism.

Dar poarta prin care am intrat definitiv în filosofie a fost totuși *Antologia filosofică* întocmită de Nicolae Bagdasar, de care am mai spus, o carte care nu te lămurea pe deplin asupra gânditorilor cuprinși în paginile ei, dar te incita, te provoca și te direcționa filosofic, te obliga să cauți și să continui pe cont propriu ceea ce antologia furniza succint. Nu exista o istorie a filosofiei românești, deși teritoriul fusese bine tatonat de Ion Petrovici, de Nicolae Bagdasar, de Marin Ștefănescu, dar lucrările lor figurau în listele de cărți interzise, cum tot interzisă era și lectura lor subversivă.

Nu mai spun de filosofia universală, unde nu exista – cel puțin până la apariția nevolnicului *Tratat sovietic* în cinci volume – niciun alt reper mai consistent. Antologia lui Bagdasar, publicată înainte de război și pe care o găsisem la un preot, era singura lucrare ce te putea introduce în tainele gândirii universale. Aici am luat cunoștință de gânditorii vechii Elade, aici i-am găsit pe

Kant, pe Schopenhauer, pe Friedrich Nietzsche și pe toți gânditorii importanți, autori de sisteme filosofice articulate (Weltanschauung), cu contribuții vizionare asupra lumii. Multă vreme, aceasta mi-a fost cartea de căpătâi, pe care o citeam și o reciteam zilnic, ca într-un fel de ritual mistic și, fără să-mi fi propus intenționat, ajunseseam să reproduc din memorie multe pagini din cuprinsul ei.

O vreme am fost fascinat de filosofia lui Nietzsche, de prorociile lui Zarathustra, de dialectica apolinicului și dionisiacului, de ideea supraomului și, înainte de toate, de stilistica alienatului german. Ulterior, au urmat alte influențe și pot aminti aici existențialismul francez, foarte activ în deceniile 8 și 9 ale secolului trecut – cu Sartre, Camus și Simone de Beauvoir, pragmatismul american cu Charles Peirce, John Dewey și William James, precum și filosofia Școlii de la Frankfurt.

Citeam ca un bezmetic și pot spune că Facultatea de filosofie, în ceea ce privește istoria gândirii filosofice românești și universale, a avut de adăugat foarte puțin. Fondul îl cumulasem

deja prin acele lecturi copioase, pornite dintr-o ardoare subiectivă și asumate prin voie vegheată.

Abia în anii din urmă, de dinaintea momentului decembrist, au fost înființate cele două colecții – Biblioteca de filosofie a culturii românești, îngrijită de Editura Eminescu și Biblioteca de filosofie, coordonată de Editura Științifică și Enciclopedică – care au editat multe lucrări din perioada interbelică, uitate sau indexate, și mulți gânditori români, până nu demult interziși. Așa au ajuns pe masa de lectură a celor interesați lucrările lui Constantin Rădulescu-Motru (*Personalismul energetic*), Mircea Florian (*Recesivitatea ca structură a lumii*), Nicolae Bagdasar (*Istoria filosofiei românești*), Petre P. Negulescu (*Filosofia Renașterii*) și multe alte lucrări importante, menite să sublinieze contribuția românească la patrimoniul filosofic universal. Fără să o declare explicit, cele două colecții completau, într-un fel, tratamentul total nedrept și insignifiant ce li s-a aplicat gânditorilor români în tratatul sovietic al filosofiei universale. Păcat că după Revoluție nu s-a încumetat nicio editură să preia și să continue

demersul celor două colecții, care se profilau așa de promițător!

Nu știu în ce măsură puteau fi învinuiți cei doi reprezentanți români în colectivul de redactare a tratatului – C.I. Gulian și Ion Banu – dar prezența gânditorilor români în tratatul sovietic era departe de a cuprinde bogăția izvoarelor noastre în domeniu.

Exista, chiar în condițiile obedienței ideologice a regimului comunist, o piață deloc neglijabilă a cărții de filosofie. Existau lucrările lui Hegel, exista cartea lui Diogene Laerțiu, consacrată doctrinelor filosofice grecești, exista *Critica rațiunii pure* a lui Kant în traducerea lui Nicolae Bagdasar, dar și celelalte *Critici* ale gânditorului german, și mai exista *Istoria logicii* a lui Anton Dumitriu, carte robustă și foarte apreciată în lumea gânditorilor. Cine era pasionat de filosofie chiar avea ce să citească și eu eram serios conectat la această piață, poate nu cât aș fi dorit, dar străin de fluxul zbaterilor filosofice n-am fost niciodată.

O ultimă observație: un profesor de filosofie se formează greu, trudnic și numai

într-un cabinet capitonat cu cărți. Pasiunea pentru filosofie nu este și nu poate fi episodică, de pojar, ci reclamă tenacitate și o bună așezare în zăbava cititului. Nu știu cum va evolua procesul de formare a viitorilor intelectuali, dar patima lecturii ispitește din ce în ce mai puțină lume. Galaxia Gutenberg este deja dislocuită, de multă vreme, de imagine, de ceea ce ni se prezintă pe micul ecran și-mi reprim continuarea gândului până la ultimele consecințe.

Camelia Ardelean: Când ați început să publicați și cum ați fost receptat în publicistica vremii?

Ionel Necula: Dacă este adevărat că fiecare om are mai multe visuri în viață, atunci pot spune că aserțiunea, în ceea ce mă privește, nu mi se potrivește. Eu n-am avut mai multe vise, ci unul singur, acela de a deveni ziarist, mă rog, publicist. Am început colaborarea la *Ziarul Gălățean* – la acea vreme, țara era împărțită în regiuni și fiecare regiune își avea publicația sa. Când am trimis un articol la publicația locală, telefoanele s-au înfierbântat. Nu știa nimeni cine

sunt și unde pot fi găsit. Am fost invitat de urgență la redacție. M-a primit, protocolar și destul de ceremonios, redactorul-șef și m-a întrebat dacă doresc o cafea. Am răspuns afirmativ, bun pretext pentru amfitrion să-și prelungească întrebarea, să afle mai multe amănunte și să-și arate îngrijorarea față de *băieții* din redacție, care consumă cam multe cafele pe zi. Mi s-a părut teribil că un șef de instituție, în loc să-și hutuchească subalternii pentru lucruri reale sau imaginare, se îngrijorează de sănătatea lor și-i îndrumă spre un mod de viață sănătos.

Nu s-a finalizat nimic. Era de așteptat ca dosarul meu de cadre să se împotmolească undeva. Bietul redactor-șef s-a zbatut, a mers chiar la primul secretar al orașului unde funcționam, l-a implorat să-și dea acordul pentru transferul meu la ziar, dar nu l-a putut îndupleca.

Totdeauna am fost interesat de stilistică, de condiția exprimării frumoase, fluente și rafinate. Eram interesat să mă evidențiez ca profesor și am devenit repede răsfățatul revistelor de pedagogie. Revenit în învățământ după un lung ocol prin cultură (director la Casa de Cultură din Tecuci),

am trimis la *Tribuna învățământului* un articol complex despre locul și importanța predării disciplinei filosofice în liceu. Revista apărea săptămânal și după trei săptămâni de așteptare, mi s-a părut curios că articolul meu nu figura încă în paginile ei. Mi-am reprimat toate precauțiile și am telefonat la revistă. Întâmplător am găsit-o exact pe redactoarea ce răspundea de științele sociale. I-am spus cine sunt și ce mă interesează și am primit un răspuns în doi peri: „Domnule profesor”, mi-a spus, „sunt extrem de supărată pe colegii noștri – în primul rând pentru că nu scriu, în al doilea rând, pentru că, la insistențele mele, scriu cum scriu. Când ajungeți în București, treceți și pe la Redacție, să vă arăt ce articole îmi trimit colegii din țară. E adevărat că n-am citit articolul dvs., am lipsit o vreme și n-am mai ridicat corespondența, dar mă voi interesa la secretariat și voi vedea despre ce este vorba.”

Eram consternat. Eram convins că și această redacție, la fel ca multe altele apărute după momentul decembrist, fusese confiscată de niște birocrați, incapabili să înțeleagă și să

imprime o direcție, un sens modern, predării disciplinelor filosofice. Mă consolasem, dar când am ajuns la școală, toată lumea era alarmată că mă caută de urgență Ministerul Învățământului. Dăduse deja două telefoane și lăsase vorbă că va reveni în pauza următoare. Nu Ministerul mă căuta, ci Redacția revistei, care avea sediul în aceeași clădire și folosea aceeași centrală telefonică.

Eram căutat chiar de Monica Robea, care lecturase între timp paginile mele și ținea să-și exprime entuziasmul ce i-l prilejuise articolul meu. Și-a cerut iertare pentru dialogul anterior, cam în doi peri, și mi-a solicitat o colaborare săptămânală. Mi-a spus atunci un lucru mai mult decât flatant pentru mine: „În săptămâna în care nu trimiteți articolul, nu va apărea revista!”. Sigur că exagera, dar m-am bucurat că exista, în sfârșit, o publicație ce îmi aprecia calitatea articolelor. Am colaborat la această revistă câțiva ani la rând, cu comunicări privind predarea disciplinelor filosofice (filosofia, logica, psihologia), și am cules destule satisfacții didactice și profesionale.

La acea vreme, revista edita câte un supliment anual cu comunicări despre actul educațional în general și despre eficientizarea activității de dirigenție. Se înțelege că, în cuprinsul lor, figuram și eu cu articole elaborate, sobre, abordând teme și subiecte de interes educațional. Îmi amintesc că unul din articole ridica problema iubirii – de la floare la fruct – floarea fiind sentimentul iubirii în sine, iar fructul, copilul ce rezultă din activele acestui simțământ. Am avut mari emoții cu acest articol pentru că, la prima vedere, părea că răspunde unei probleme de planning familial. Doar la prima vedere, deoarece, în substanța lui, răspundea unei probleme cu serioase implicații educaționale.

Invocam, printre altele, așa-zisul fenomen al „copiilor de sâmbătă” dintr-un oraș minier din Marea Britanie. Ce se întâmpla, de fapt? Încerc o rezumare concisă a comunicării mele. Sâmbăta era zi de salariu, iar minerii din acel orașel, în loc să meargă acasă cu banii, intrau în prima cârciumă. Sub pretextul că voiau să-i țină sub supraveghere, soțiile mergeau după ei și nu se

sfiiau să se îndemne și ele la chefuri, laolaltă cu bărbații. Copiii rezultați din această stare euforică a ambilor părinți prezentau o anumită retardare sub aspect intelectual, un anumit handicap și chiar comportamente bizare – fenomen ușor de observat de învățătorii orașului, care, într-o carieră didactică, îndrumau 8-10 serii de elevi.

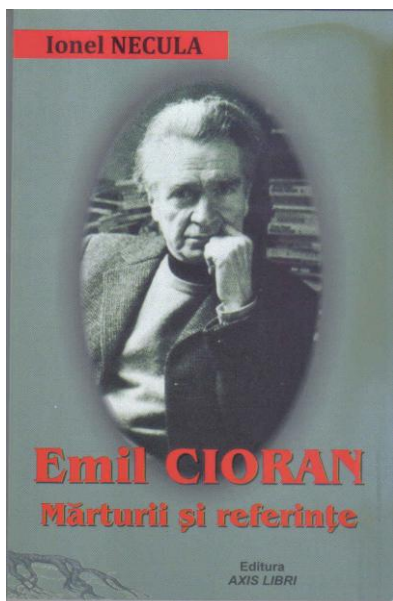
Numărul celor handicapați și retardați mental este în continuă creștere în toate țările lumii, iar societatea n-a găsit încă soluțiile terapeutice cele mai potrivite. Asistăm la tot felul de manifestări bizare și nu avem cum să le prevenim sau să le combatem. Un astfel de handicapat, în Belgia, dacă țin bine minte, și-a descărcat automatul într-o grupă de preșcolari îndrumați de educatoare să deseneze pe asfalt.

La o Universitate din SUA, un alt handicapat și-a lichidat colegii de grupă fără niciun pretext previzibil, iar cazurile sunt atât de numeroase, încât e greu să le inventariem în totalitate. Problema a devenit mult prea serioasă pentru a fi ignorată sau trecută cu vederea. Ce soluții există?

A fost o vreme, la începutul secolului trecut, când multe țări europene sau de peste ocean au adoptat așa-zisele legi eugenice, prin care handicapaților, retardaților, alcoolicii, li se ridica dreptul de procreare, dreptul de a furniza societății tipologii asemănătoare. A intervenit însă biserica *bunului samaritean* și toată legislația eugenică a fost repudiată și demonizată, fără să se pună altceva în loc. Oricum, fenomenul a proliferat așa de amenințător, că societatea e depășită în capacitatea ei de a-l ține sub control. Nu spun, Doamne ferește, că trebuie să se revină la proscrisa sterilitate eugenică, spun doar că ceva trebuie făcut. Există institute specializate în studierea sănătății mintale și nu știu să fi propus soluții cu adevărat salubrizante pentru om și societate. Mi se pare că m-am lungit cam mult insistând asupra acestui subiect, dar este una din problemele la care omenirea n-a găsit încă remediile optime.

Camelia Ardelean: Cum ați ajuns la Cioran și ce anume v-a determinat să-l alegeți ca mentor și călăuză?

Ionel Necula: Cred că nu aveam mai mult

de 16-17 ani, când am dat peste numele lui Cioran într-un număr vechi de revistă, pe care mi-o împrumutase cineva, probabil *Revista Fundațiilor Regale* sau *Gândirea*. Nu mai știu dacă era un eseu sau o cronică la o carte a sa, dar textul în sine m-a lo-

vit exact în esența ființei mele, ca un pumn dat de un boxer de categorie grea.

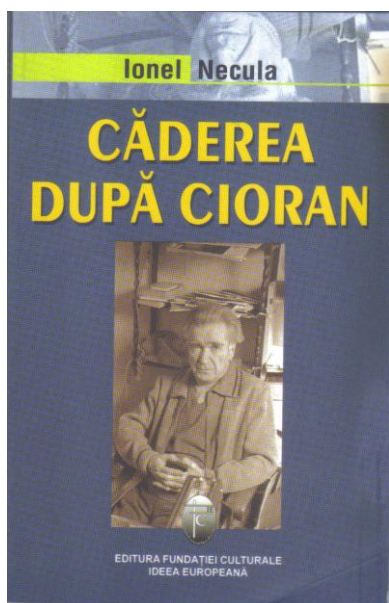
L-am citit, l-am recitit și am rămas siderat. Nu descoperisem un gânditor nou, ci mă descoperisem pe mine. Purtaşem cu mine un dezgust de viață și-o lehamite de a trăi de care nu eram conștient și o regăseam, dintr-o dată, exprimată într-o formulă ideală în textul de care vorbesc.

Era prin 1956-1957 și la acea vreme Cioran era interzis, citirea lui pe ascuns, de m-ar fi turnat cineva, putea însemna ani buni de lagăr sau de internare în coloniile de muncă. Numele mi-a rămas, desigur, în memorie, dar cunoașterea sa *de plano* se va realiza abia după Revoluția decembristă, când a ajuns pe buzele tuturor. L-am citit și recitit din doască-n doască și nu cred c-a rămas o informație, cât de mică și neînsemnată, care să-mi scape. A fost o explozie, toate revistele își făceau un titlu de glorie din prezența lui Cioran în paginile lor. Se înțelege că eram unul dintre publiciștii cei mai căutați. Treceam drept un cioranian bine informat și articolele mele aveau mare căutare. Eram în corespondență cu fratele scepticului – Aurel Cioran – care trăia la Sibiu și mă încuraja în demersul meu critic.

În 1995 mi-a apărut prima carte despre Cioran – *Scepticul nemântuit* – un titlu care conserva ceva din cel pe care academicianul Eugen Simion l-a folosit în monografia consacrată lui Garabet Ibrăileanu (*Scepticul mântuit*). Nu știu dacă domnul academician

Eugen Simion s-a supărat pentru că m-am lăsat ademenit de titulatura sa, dar mulți dintre cei care au vorbit despre carte m-au felicitat pentru oportunitatea acestuia, iar volumul a fost bine primit în publicistica vremii. A avut peste zece cronici și m-am bucurat de multe aprecieri. Îmi

amintesc bine momentul. Era în 15 iunie, prima zi de vacanță școlară și a doua zi după ce se anunțase, prin mijloacele media, moartea lui Cioran. Era prima carte despre el apărută în România și, din nefericire, a coincis cu trecerea sa în neființă. I-am dat

telefon lui Aurel Cioran la Sibiu, să-i prezint cuvenitele condoleanțe. Mi-a răspuns cu o voce guturală, marcată de durere și mi-a spus că nu va participa la funeralii, la Paris, iar cum va reacționa statul român și cine va compune

delegația românească la funeralii, nu-l interesa. A fost un telefon scurt, nu era momentul pentru un dialog mai desfășurat. Am convenit să-i respect durerea. La acea vreme, în fruntea statului român se afla Ion Iliescu, perceput ca un continuator al fostului regim comunist, care nu era agreat nici în țară, cu atât mai puțin în cadrul diasporei românești din Paris.

Știam că Aurel îl vizitase pe Emil cu ceva timp în urmă, iar presa românească a publicat chiar o imagine cu el plimbându-și fratele desfigurat de o boală prelungită prin parcul spitalului Broca, din Paris. Mai știam că Simone Boué, partenera de-o viață a scepticului, dăduse dispoziții foarte severe ca să nu accedă nimeni în rezerva lui Cioran. Se înțelege că aceste dispoziții ferme nu se răsfrângeau asupra profesoarei din Köln, Friedgard Thomas – ultima mare dragoste a lui Cioran – și a fratelui său, care se prezenta la spital dimineața, după cum spuneam, să-l plimbe cu căruciorul spitalului, iar cei câțiva apropiați, puțini, ce au reușit totuși să-l viziteze, au recurs chiar la unele stratageme pentru a ajunge la el.

Am insistat mai mult asupra momentului de apariție a cărții mele despre Cioran și pentru că s-a paralelizat – vai! – cu funeraliile lui. Ulterior, se știe, Simone Boué a descoperit cele 43 de caiete cu notațiile acestuia – un adevărat depozitar de știri și informații privind zbaterile marelui filosof.

Fosta lui parteneră de viață a depus un efort supraomenesc să le dactilografieze și să le predea Editurii Gallimard, pentru a fi publicate în regim de urgență. Din păcate, atunci când au apărut și au fost prezentate publicului, ca o noutate de mare interes, s-a

făcut și pomenirea de 40 de zile de la moartea Simonei Boué. Își permisesese, după imensul efort depus pentru organizarea materialului inedit găsit

după moartea lui Cioran (acele caiete pe care el le-ar fi dorit distruse), o mică vacanță și a plecat pe țărmul Atlanticului. Acolo, pe plaja oceanului, unde spera să-și găsească o liniște episodică, de care avea atâta nevoie, și-a găsit liniștea deplină și veșnică. Apele oceanului i-au adus trupul inert pe plajă și nimeni n-a aflat ce s-a întâmplat și din ce cauză. La doi ani după moartea lui Emil Cioran, în 1997, a murit și fratele său din Sibiu, încheind astfel drama unei vechi familii din Ardeal, care a cumulat, ca o scoică maritimă, tot zbuciumul unei istorii bezmetice.

Deși n-am deviat de la subiect, mi se pare că am deviat de la întrebare. Mărturisesc că timp de câțiva ani, mai bine de un deceniu, am rămas, și după publicarea *Scepticului nemântuit*, conectat la bibliografia cioraniană. Mă regăseam în fiecare nouă pagină ce-mi completa cunoașterea despre Cioran și despre drama acestei familii bătute de soartă, de istorie, dar și de Pronie. Au urmat, firește, alte dispuneri livrești despre sceptic și despre viziunea sa privind omul, societatea și istoria devenirii umane. Așa se face că bibliografia mea cioraniană a cumulat deja 11

titluri și nu sunt sigur că nu vor urma alte ispitiri și alte dispuneri livrești. Acestea sunt:

- *Cioran, scepticul nemântuit*, Editura Demiurg, 1995;
- *De la identitatea popoarelor la neantul valah*, Editura Saeculum I.O., București, 2003;
- *Căderea după Cioran*, Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, București, 2005;
- *Aurel Cioran, fratele din leprozerie*, Editura Publishing-Criterion, București, 2009;
- *Cioran – concepte și idei fundamentale*, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2012;
- *Cioran – Mărturii și referințe*, Editura Axis libri, Galați, 2012;
- *Cioran în receptări epistemice*, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2012;
- *Cioran ou de l'identité des peuples*, Editura Le Brontosauare, Paris, 2013;
- *Cioran despre identitatea popoarelor*, Editura Amurg sentimental, București, 2014;
- *Cioran despre neantul valah*, Editura Amurg sentimental, București, 2014;
- *Erotismul lui Cioran*, Editura Studis, Iași, 2018;

- *Aurel Cioran, fratele din leprozerie (reeditare)*, ediție adăugită și completată, Editura Performantica, Iași, 2018.

Bineînțeles că la toate acestea se adaugă numeroasele articole și omagieri publicate prin diferite reviste, care n-au fost introduse în cuprinsul acestor volume. Convingerea mea este că, deși s-a scris mult despre Cioran, subiectul este departe de a putea fi considerat epuizat sub aspect exegetic. El continuă să ispitească multă lume și chiar mă gândesc serios la o viitoare *Radiografie a stărilor subiective în viziunea lui Cioran*.

Camelia Ardelean: Ați studiat opera lui Cioran în toată complexitatea ei, mai mult, ați scris atâtea cărți despre viața și opera sa. Puteți să ne precizați, desigur, într-o formă sintetică, în ce constă noutatea gândirii lui Cioran și capacitatea sa de a fi intrigat atâta lume?

Ionel Necula: Într-adevăr, Cioran a tulburat multă lume. A intrat în conștiința publică prin fisura apărută în sistemul de convingeri și încre-

dințări creditate de filosofia contemporană, centrată pe ideea unei ontologii consistente, obiective și pozitive. Din această idee s-a dezvoltat idealismul obiectiv și subiectiv, dar și materialismul agresiv, ținut în mare grație de marxism și de alte direcții de gândire. Era evident că, după aceste dispuneri metafizice, rămâneau resturi și rămășițe necuprinse în act și nesuținute comprehensiv.

Cioran a simțit inconsistența acestor modalități de gândire, aducând în prim-plan o idee a lui Schopenhauer, și nu doar a lui Schopenhauer, aceea de individuație, de pluralitate a lumii și, firește, intervalul vid dintre formele individuate. Ideea de neant, de gol, de vid, de vag, devine așadar fundamentală în viziunea lui Cioran. Și trebuie să recunoaștem că Neantul este un concept cu mari valențe paideice într-un sistem de gândire articulat.

Mai era o problemă care frământa lumea după ultima conflagrație mapamondică și după interpunerea unui zid despărțitor între cele două componente ale Berlinului. După scindarea lumii în două blocuri contrapunctice, polare, devenise

evident că nu se mai putea gândi în termenii consacrați. Întregul sistem de credințe și îndreptări trebuia remaniat. Cioran a simțit aceste derapaje și deziluzii și s-a pliat în acest cadru, insistând cu precădere asupra *interstițiilor din textul lumii*, cum constata și filosoful spaniol Fernando Savater – unul dintre exegeții aplicați ai gândirii lui Cioran.

Neantul, nimicul, este conceptul fundamental al gândirii lui Cioran. El, neantul, nimicul, circumscrie intervalul dintre obiectiv și subiectiv, dintre existențialism și fenomenologie și se dovedește greu, imposibil chiar, de abordat într-o tentativă de procesare logică. Nu trebuie să ne surprindă că scepticul a devenit unul dintre eseistii cei mai căutați în Occident. A contribuit la acest succes de public și stilul său rafinat, atractiv și ademenitor, Cioran fiind considerat unul dintre cei mai mari stiliști francezi de la Montesquieu încoace.

S-a mai implicat în probleme de filosofie a culturii, a istoriei, și s-a interesat de destinul uman în condițiile democrațiilor actuale, marcate de dictatura majorității. A înțeles că, deși idea

de majoritate nu este forma ideală de organizare politică, alta mai bună e greu de imaginat, iar optimizarea ei nu depinde numai de numărul majoritar, ci și de media culturală a celor ce compun această majoritate. Nu elitele conduc omenirea, ci majoritatea mută, aceeași majoritate care, ori de câte ori va fi pusă în situația de a alege între Iisus și Baraba, îl va alege pe acesta din urmă. Prin urmare, se impune ridicarea **mediei culturale și a nivelului istoric** în rândul celor ce formează majoritatea unei societăți.

Pare curios, dar Cioran n-a împărtășit ideea de progres. Există, desigur, descoperiri și cuceriri științifice importante, dar toate acestea implică urmări așa de complicate și de costisitoare, că de multe ori anulează sporul de bunăstare presupus sau chiar dobândit. Sigur, nici Cioran nu propune revenirea omului în grottele preistorice, dar face o constatare care nu poate fi trecută cu vederea. Evoluția științei și tehnicii n-a adus omului numai bunăstare, ci și consecințe dezastruoase greu de ameliorat și atât de costisitoare, încât plusul de confort dobândit se anulează de la sine. Planeta, constată Cioran

iritat, este deja infestată cu noxe și cu reziduuri menajere, că nu peste mult timp se va dovedi nelocuibilă.

Toate democrațiile sunt vulnerabile, iar la porțile cetății civilizate pândește barbarul gata pregătit s-o cucerească și să-și impună voința politică, iar lumea civilizată nu are un sistem imunitar pus la punct și eficient. În timp ce noi ne pierdem vremea în taclale parlamentare, barbarul dispune, decretează și hotărăște, nu se încurcă în principii și în judecăți de valoare. Ținta lui este distrugerea, anularea secolelor de evoluție bezmetică și încolonarea omenirii într-o religie și o direcție hotărâte de el. Cioran ne-a avertizat, dar noi nu i-am luat în serios profețiile.

Îi putem credita previziunile sumbre și dezolante? Se pot da mai multe răspunsuri, dar Cioran și-a expus *gândurile negre* înainte de 11 septembrie, când au fost demolați gemenii newyorkezi, înainte de atacul de la Madrid, de la Moscova și, mai recent, din metropola londoneză. Cred că, de-ar fi fost martorul acestor catastrofe, ne-ar fi zâmbit ștregărește, cu aerul de profeție împlinită: „V-am spus eu că nu-i a

bună, că cetatea este șubredă și reclamă întăriri!”.

Camelia Ardelean: A existat o dramă a familiei Cioran? Ce ne puteți spune despre Saga Cioranilor?

Ionel Necula: Da, a existat o dramă a acestei familii ardelenesti, dar ea trebuie corelată cu drama prin care a trecut România în anii guvernării comuniste și cu destinul de Port Royal impus generației lui Cioran și intelectualității românești din perioada interbelică, prin care acestea au fost trecute după instalarea comunismului în exercițiul puterii. Pe tatăl său, pe bătrânul Emilian Cioran, noua putere comunistă atee l-a găsit în funcția de protopop al Sibiului și, bineînțeles, nu putea fi agreat de noul regim. Avea deja 60 de ani (se născuse în 1884) și doar vârsta înaintată l-a scutit de Canal și de spăimoasele lagăre de concentrare. Asta nu înseamnă că n-au fost – și el, și prezbitera Elvira – convocați de Securitate pentru declarații. În dosarul de la C.N.S.A.S., consultat și publicat de Stelian Tănase, sunt redată atât declarațiile soților Cio-

ran, cât și toate notele informative depuse de numeroșii turnători însărcinați cu funcții de urmărire. Într-un fel, era de așteptat să fie supuși acestui tratament de tracasare, dacă avem în vedere că erau părinții a trei copii care se remarcaseră ca activi ai mișcării legionare. Virginia (Gica), primul dintre copiii protopopului, a resimțit cel mai cumplit consecințele

schimbării de regim și teroarea abătută asupra sa și a familiei sale. Fusesse căsătorită cu Sabin Georgia – avocat și notar public la Ineu (locul unde elevului și studentului Emil Cioran îi plăcea să-și petreacă unele vacanțe).

Totul anunța o familie fericită, lipsită de griji și de lipsuri, cu copii mulți și realizați, și chiar așa ar fi fost, dacă nu se întâmpla nefericita schimbare de regim, continuată cu tratamentul odios la

care a fost supusă vechea intelectualitate. Virginia a fost arestată, condamnată și a executat patru ani de închisoare, lucrând pe la fermele comuniste. Deturnată din normalitate și din felul cum își imaginase viața, n-a mai găsit resursele necesare pentru se acomoda în cadrul politic nou, în care, vorba lui Noica, n-a mai rămas nimeni în adecvație. Decepția suferită a fost radicală și fără nicio șansă de vindecare. Fuma câte două pachete de țigări pe zi și degeaba o sfătuia Emil, de la Paris, să accepte viața așa cum e, că nu s-a mai putut replea în condițiile realităților impuse cu anasâna de noile autorități comuniste. „Ceea ce-mi scrii despre Gica”, îi scria fratelui Aurel la 2 noiembrie 1966, „mă necăjește foarte mult. Mă tem că starea ei e realmente îngrijorătoare. De altfel, cred că-și dă seama și ea.” (*Scrisori către cei de-acasă*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 51).

A fost profet. La câteva zile după expedierea acestei scrisori, i s-a telegrafiat, anunțându-i-se moartea ei. Era în 23 noiembrie 1966, la o lună după moartea mamei sale, petrecută la 18 octombrie 1966. Bineînțeles că

scepticul de la Paris nu le mai văzuse de două decenii și nici la înmormântarea lor n-a putut participa. A fost încă o familie distrusă – din cele multe, rămase de izbeliște în bătaia tuturor nenorocirilor impuse de noul regim.

Aurel Cioran a fost și el un membru activ al Mișcării Legionare și n-a dat semne că s-a vindecat, nici după toate suferințele pe care le-a îndurat. A fost condamnat și a făcut șase ani de închisoare în temnițele Aiudului, unde a constituit un exemplu de conduită demnă și de statornicie în vechile sale principii și credințe. El s-a ocupat de înmormântarea celor din familie – chemați la cer unul după altul, într-o ritmică precipitată. Evident, Emil Cioran a contribuit, atât cât i-a stat în putință, prin decontarea cheltuielilor efectuate.

Ca *fost deținut politic*, Aurel Cioran și-a găsit greu un loc de muncă în cadrul economiei socialiste. A fost însă susținut de fratele parizian, care îl copleșea cu pachete, cu ultimele sale isprăvi publicistice și cu informații despre receptarea scrierilor sale în Franța și în țările unde acestea erau traduse. Relațiile dintre ei au fost

întotdeauna excelente. L-a vizitat la Paris în patru rânduri – ultima dată când era internat la Spitalul Broca din Paris. În zilele cât a stat în capitala Franței mergea zilnic la salonul lui, să-l scoată la plimbare prin parcul spitalului. Imaginile vremii îl arată împingând căruciorul în care se afla un Cioran slăbit de boală, cu gura întredeschisă și cu privirea pierdută în gol.

El, Aurel Cioran, a rămas beneficiarul drepturilor de autor al edițiilor apărute în România, iar acestea n-au fost deloc neînsemnate. Se putea considera împlinit, după multele suferințe pe care le îndurase. Și-a apărat fratele ori de câte ori i se imputa câte ceva, mai ales trecutul său legionar, și nu știu să fi lăsat vreo atitudine abrazivă fără replică. Era cu doi ani mai tânăr decât Emil și a păstrat această diferență până la moarte. La doi ani după decesul fratelui parizian, a fost și el chemat la cer, să restituie sufletul pe care-l luase cu împrumut și-l purtase o vreme prin lume. Odată cu moartea lui Aurel Cioran, s-a stins și ultimul vlăstar al acestei familii greu încercate de, vorba lui Mircea Eliade, *teroarea istoriei*.

Camelia Ardelean: După toate abordările filologice, filosofice etc. consacrate lui Cioran, considerați subiectul închis și epuizat?

Ionel Necula: Nici vorbă. Cioran este un subiect greu de epuizat sub aspect exegetic. Orice nouă parcurgere a lucrărilor sale conduce la alte înțelesuri și alte concluzii nesesizate anterior. El are această calitate, de a se travesti în zeci de ipostaze și de a-și conduce cititorii spre înțelesuri noi.

Din orice nouă lectură cioraniană ne surprinde un alt Cioran, cu alte sensuri și frământări, cu multe elemente de noutate scăpate din vedere la lecturile anterioare, care te intrigă de parcă ai fi la prima răsfoire a textului și te complexează faptul că altădată ți-au scăpat, că nu le-ai descoperit până atunci.

Cioran nu poate fi cunoscut și cu atât mai puțin înțeles decât „cioranizând” împreună cu el, adică încercând un exercițiu de cioranizare, de neliniște, de angoasă, de zbucium ființial la toate nebuniile acestei lumi. A cioraniza în spirit cioranian înseamnă a vedea răul din lume și a te consterna de amploarea lui, de trendul prăpăstios

și ireversibil spre care se îndreaptă planeta și noi odată cu ea.

A cioraniza cu Cioran înseamnă a sesiza neantul, nimicul, golurile din textul lumii, interstițiile dintre individuații, dar și abisurile din ființă, din propria noastră subiectivitate. „Neantul se afla în mine”, afirma Cioran într-un interviu acordat publicistului german Gerd Bergfleth și ideea se explică prin faptul că, neavând substanță, conținut, obiectivitate, nimicul nu poate exista decât ca idee subiectivă, ca produs al conștiinței.

Întrezărim aici și o tentație a scepticului de a schimba ceva din statutul filosofiei. Totdeauna i-a reproșat acesteia că preia prea puțin din zbuciumul subiectiv și din neliniștile din ființă, că rămâne insensibilă la clocotul din artere și la învolburările pasionale, de aceea nu trebuie să ne mire că încerca o reaşezare a disciplinei filosofice într-un cadru mai apropiat de om și de trăirile sale. Din această cauză se și despărțise de filosofie, cum a declarat în prima sa carte publicată în limba franceză (*Tratat de descompunere*), dar declarația a fost mai mult formală,

n-a fost o hotărâre definitivă, ci mai degrabă un avertisment, o amenințare care nu s-a împlinit niciodată.

A cioraniza cu Cioran mai înseamnă a te consterna de toate devălmășiile acestui veac, de toate maladiile modernității și de eșecurile omului contemporan – statornicit în himera unui progres iluzoriu. Am evoluat de la viețuirea în grotă la mobilierul complicat și confortabil, de la cabrioletă la supersonice, de la felinarele primitive la lampadarele moderne, dar orice nouă născocire a generat atâtea consecințe nocive, care au vulnerabilizat lumea, au umplut-o de maladii necunoscute în trecut, pentru tratarea cărora este nevoie de alte descoperiri, alte cercetări, alte investiții, uneori mai mari și producătoare de alte consecințe, așa încât ceea ce numim progres e mai mult o rotire în cerc sau, mă rog, în spirală, iar consecințele pot fi dezastruoase pentru om și pentru destinul uman.

N-a spus nici Cioran că era mai bine dacă rămâneam în cavernele primitive sau că ar trebui să ne întoarcem la ele, dar sesiza acțiunea distructivă a omului, iubea natura virginală,

neinfestată de intervenția umană și aprecia modul de viață mongol, tocmai pentru că aici numărul cailor îl depășește pe cel al oamenilor. Deseori obișnuim să luăm drept progres ceea ce s-a dobândit în planul civilizației și chiar dacă nu împărtășește antiteza lui Spengler dintre cultură și civilizație, se poate sesiza ușor un decalaj în defavoarea primului termen.

Pericolul omenirii nu provine de la prea multă cultură, ci de la agresivitatea spiritului barbar, a necioplitului netrecut prin universități, dar dispus să decidă, să decreteze, să hotărască peste capul imperatorului crescut în palate de marmură, cu faimoasele lor coloane și grădini. „În esență – se confesa publicistului spaniol J.F. Almira – progresul nu există. Nu recunosc decât progresul tehnologic și lucrurile la care țin eu sunt total independente de el (...). Cred că omul n-ar fi trebuit să se amestece în istorie, ar fi trebuit să ducă o existență staționară, apropiată de animalitate, fără orgoliu sau ambiție. N-ar fi trebuit să cedeze ispitei prometeice, deoarece Prometeu a fost mare inductor. Ca toți binefăcătorii, el era lipsit de perspicacitate, era un naiv. În

realitate, istoria universală nu era altceva decât o repetare de catastrofe, în așteptarea unei catastrofe finale, și în acest sens, viziunea creștină asupra istoriei se dovedește foarte interesantă, de vreme ce Satana joacă rolul de stăpân al lumii, iar Cristos pe acela al cuiva care nu va exercita nicio influență înaintea Judecării de apoi”. (*Convorbiri cu Cioran*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 93-95).

Îl regăsim și în această mărturisire pe Cioran, exegetul Demiurgului cel rău, al demonului care stăpânește lumea și impune istoriei propria sa vreare, ce nu poate fi decât negativă. Înțelegând că ideea de progres este *inevitabilă și chiar indispensabilă*, că nu ne putem dispensa de ea, optează, în ultimă instanță, pentru trecerea ei în derizoriu, la fel cum ar merita și ideea de sens al vieții (*Caiete*, vol.III, p. 349).

În problema progresului, Cioran n-a fost, cum se vede, un nihilist prea consecvent, cum n-a fost consecvent cu nicio idee din cele multe de care a fost încercat, dar i-a plăcut să le expună într-o jerbă de înțelesuri contradictorii, după cum

i-a dictat starea de spirit de care era traversat în momentul când le-a gândit. A fost, și din acest punct de vedere, secretarul, scribul propriilor sale senzații și stări de spirit. El n-a făcut decât să le aștearnă pe hârtie și să le dea o circulație publică.

Camelia Ardelean: Cum ați ajuns la fratele scepticului, la Aurel Cioran, despre care știu că ați scris o carte distinctă?

Ionel Necula: Cioran nu este doar un subiect exegetic, ci și unul monografic. M-a interesat fenomenul cioranian în toată complexitatea sa, iar din această complexitate nu puteau lipsi problemele de familie și, firește, Aurel Cioran, care n-a fost doar fratele scepticului, ci și un cărturar neîmplinit, un intelectual căruia *teroarea istoriei* și cei șapte ani de temniță grea petrecuți în închisoarea Aiudului i-au retezat avântul și dispoziția pentru probleme cărturărești, cum dăduse unele semne în tinerețe.

Oricum, în apartamentul său din strada Dealului își dădea întâlnire cam toată intelectualitatea Sibiului, ba chiar și cei aflați episodic în trecere prin Sibiu. Am studiat dosarul întocmit de

Securitate pe numele său și am rămas impresionat de rectitudinea sa exemplară, de statura sa demnă – prototip de moralitate și fermitate pentru cei cu care, în tinerețe, împărtășise aceleași idealuri politice.

Ca și fratele său mai mare, trecuse și el prin mișcarea legionară, dar nu s-a lepădat de ideile Căpitanului nici după cumplitele cazne îndurate în Gulagul comunist. „Cu toate promisiunile care ni s-au făcut – îi spunea Ion Halmaghi lui Emil Cioran atunci când s-au întâlnit la Paris – că vom intra șapte metri sub pământ, am spus: Intrăm, dar noi nu cedăm decât după legea noastră. Și el (Aurel Cioran, ad.n.) a fost unul dintre cei care au condus această linie”. (*Emil Cioran în conștiința contemporanilor săi din exil*, Criterion Publishing, p. 45).

A fost, bineînțeles, legionar, dar timpul trecut este nepotrivit aici, căci nu s-a dezis niciodată de ideile sale din tinerețe. Spre deosebire de fratele său parizian, ce a mai oscilat, fapt pentru care era sever amenințat de foștii săi colegionari care-l acuzau de trădare, Aurel Cioran a fost și a rămas legionar până la moarte. N-a

avut funcții prea mari în Mișcare, dar a fost și a rămas credincios ideilor din tinerețe, iar atunci când Emil era serios admonestat pentru trădare în *Carpații* – o publicație a exilului românesc – insista mult să afle numele celor ce-l amenințau, în ideea că ar putea interveni izbăvitor. Îi știa pe toți și, cu statura sa de legionar nedispus la compromisuri, chiar cred că ar fi putut interveni eficient. Mai lucid și mai prevăzător, Emil Cioran nu și-a implicat fratele în problemele sale învolburate. L-a scutit de o nouă condamnare, căci Securitatea ar fi aflat oricum și n-ar fi lăsat fără consecințe această intervenție pe lângă foștii legionari din exil.

Absolvise Dreptul, dar ca student audiase, ca extern, și cursurile susținute de Nicolae Iorga sau Nae Ionescu – cei doi poli ai vieții universitare bucureștene.

În anul 2012, harnicul editor Marin Diaconu a publicat volumul *Aurel Cioran – fratele fiului risipitor*, o carte masivă ce reconstituie nu doar traseul de viață parcurs de fratele lui Cioran, ci și fundalul istoric, cu toată devălmășia imprimată devenirii românești de

noua putere comunistă, instaurată cu ajutor moscovit. La 17-18 ani dovedea o maturitate ce exceda vârsta și se profila ca o promisiune cărturărească. Conferea criticii un rol profilactic și curativ și scria articole despre Octavian Goga, Lucian Blaga, Aron Cotruș și Ilarie Chendi.

Ulterior, după ieșirea din închisoare, mai abitur după momentul decembrist, convenea să dea seama despre el, despre satul Rășinari și despre fratele său din Paris, prin interviuri laborioase, desfășurate, îmbogățind astfel arhiva mărturisirilor din care se vor documenta mulți dintre exegeții lui Cioran. Oricum, trecerea prin grozăviile Gulagului comunist nu l-a deturnat din convingerile lui legionare. A rămas, afectiv și rațional, legat de Corneliu Codreanu și n-a încetat să-și afirme opiniile politice de extremă dreaptă public, deschis și fără rezerve. Avea apartamentul microfonizat, Securitatea știa în permanență ce se petrece și ce se discută acasă la el, interceptându-i și convorbirile telefonice cu fratele său din Paris. Faptul era atât de evident, că de multe ori, în timpul convorbirilor cu Emil,

erau rugați să facă o pauză, pentru a se întoarce rola (era vremea magnetofonelor).

Și mai precizăm măcar succint, telegrafic, că o înțelegere deplină a lui Aurel Cioran nu este posibilă, fără cunoașterea celor șase interviuri acordate doamnei Anca Sîrghie, doamnei Mariana Criș, lui Dan C. Mihăilescu, lui Ilie Mihalcea, lui Ion Sorescu și revistei sibiene *Euphorion* – integrate, toate, în alcătuirea lui Marin Diaconu.

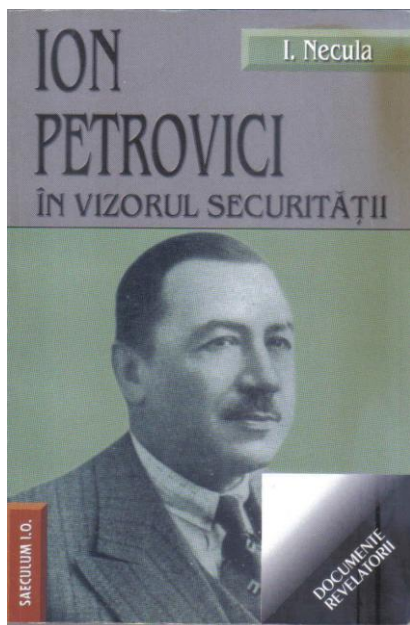
Cartea noastră despre Aurel Cioran valorifică toate aceste surse, dar și dosarul cercetat la C.N.S.A.S., și reconstituie biografia fratelui rămas în *leprozeria* românească, restul de viață pe care l-a parcurs cu demnitate, purtând povara unei familii prigonite, dispersate și fără șansa de a se reuni.

Camelia Ardelean: O altă personalitate asupra căreia v-ați aplecat și i-ați consacrat mai multe volume a fost Ion Petrovici. Cum se explică acest interes constant față de un gânditor care nu și-a găsit încă monograful?

Ionel Necula: Aveți în mare parte dreptate. Petrovici nu și-a găsit încă monograful care să-l abordeze în toată complexitatea lui, căci a fost nu numai un gânditor apreciat în epocă, ci și un mare orator, profesor excelent și dregător cu serioase implicații în viața publică din România interbelică. Nu și-a găsit, într-adevăr, un monografist care să-l abordeze în toată complexitatea activelor sale și, probabil, nici nu-l va găsi prea curând, dar carența se explică și prin faptul că gânditorul și-a elaborat-o singur. Ion Petrovici a fost, printre altele, un mare memorialist și a scris mai multe cărți cu conținut memorialist. *Amintirile unui băiat de familie, Raite prin țară, Bunica*, sunt, toate, inspirate din biografia, din devenirea sa intelectuală, politică și profesorală. În cele din urmă, toate lucrările sale memorialiste au fost revizuite și înglobate în masivul volum *De-a lungul unei vieți*, carte scrisă la senectute, menită să suplinească absența unei monografii cuprinzătoare.

Asta nu înseamnă că a rămas neabordat sau nereceptat, mai cu seamă în epoca interbelică, atunci când deținea poziții importante în

administrația românească și când mulți dintre cei ce aveau nevoie de sprijinul și intervenția sa autorizată se gudurau pe lângă el și-l țineau în grații omagiale. Faptul că, ulterior, după executarea celor zece ani de temniță grea în închisoarea Aiudului, puțini și-au mai amintit de el, ține de natura omenească, nu întotdeauna dispusă la recunoașteri.

Față de Petrovici aveam însă și o obligație morală, întrucât provenea din arealul geografic al Tecuciului și era de datoria noastră concetățenească, să zic așa, să-l scoatem din uitare și indiferență și să-i facem loc pe un soclu al recunoașterii publice. Fi-

losoful a rămas tot timpul legat de ținutul nașterii sale și, în perioada când ocupa anumite funcții ministeriale, și-a ajutat urbea, ori de câte ori a

fost nevoie, la construcția Teatrului comunal sau a Catedralei ortodoxe. Tecucenii au obligația morală să-și arate recunoștința și să-i poarte o vie amintire. O și fac, într-un fel. La Tecuci se organizează colocviile anuale de filosofie **Ion Petrovici**, în care se dezbate o personalitate sau o temă filosofică de actualitate. Bustul său este amplasat pe **Aleea Personalităților Tecucene**, alături de alte nume de rezonanță din istoria spirituală a Tecuciului.

Despre Petrovici am scris cinci volume: unul care se decontează din studierea dosarului întocmit de fosta securitate pe numele lui (***Ion Petrovici în vizorul securității***), altul care cercetează opera filosofică a gânditorului (***Ion Petrovici – un secol de filosofie românească***) și trei volume de ***Recurențe*** – studii și cercetări ocazionale, probleme de biografie noi, apărute între timp și necunoscute, receptări și omagieri menite să întregească o eventuală monografie consacrată filosofului. Dintre scrierile sale am reeditat volumul ***Din cronica filosofiei românești***, cartea memorialistică ***De-a lungul unei vieți*** și volumul de eseuri ***Fulgurații filosofice și***

literare – cele mai multe rămase în ediții princeps din perioada interbelică sau ieșite din circulație de foarte multă vreme.

Se poate spune că nici în timpul vieții, nici după schimbările politice de după august 1944, Ion Petrovici n-a fost un nume necunoscut, deși într-o vreme cărțile sale erau interzise, indexate și scoase din bibliotecile publice. A urmat și el destinul altor gânditori interbelici – C. Rădulescu-Motru, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Ștefan Lupașcu, Emil Cioran și, cireașă pe tort, Mihai Eminescu.

A fost eliberat după executarea celor zece ani de temniță grea și a supraviețuit tratamentului atroce la care a fost supus încă 14 ani, dar nu și-a mai continuat cercetările filosofice și n-a reluat lucrul la promisa viziune filosofică proprie, care să-l așeze în galeria marilor gânditori. Ce-i drept, ideea de sistem filosofic articulat l-a obsedat multă vreme și unii comentatori chiar au pretins că au descoperit în abordările sale liniamentele unui Weltanschauung personal. Nu l-a încheșat într-un ansamblu bine structurat epistemic, dar intenția l-a încercat multă vreme și chiar după

eliberarea din detenție, încă se mai gândea la acest travaliu compozițional. Mai mult decât oricare altă disciplină științifică, filosofia poate respira numai în condiții de deplină libertate. Exact ceea ce i-a lipsit lui Ion Petrovici după ieșirea din detenție și exact la vârsta deplinei maturități, când trebuia să-și articuleze sistemul.

A rămas un gânditor eclectic, a cultivat cam toate disciplinele filosofice – de la istoria filosofiei la filosofia culturii și etnofilosofie – dar performanțe cu adevărat n-a dobândit decât în domeniul logicii formale, unde a avut chiar unele contribuții originale, amendând ideea raportului invers proporțional dintre conținutul și sfera unei noțiuni. Din nefericire, faptul că nu și-a publicat contribuția într-o revistă de largă circulație a făcut ca și această importantă idee să figureze ca aparținând logicianului francez Edmond Goblot, care a ajuns la aceeași concluzie ca și Petrovici, zece ani mai târziu.

În schimb, ca o amăgitoare compensație morală, va fi răzbunat de un alt filosof francez, André Marc, autorul unei masive lucrări, *La dialectique de l’Affirmation*, apărută la Paris în

1952, unde îi rezervă câteva pagini și filosofului român, remarcând noutatea conferinței sale despre Neant, susținută la Academia de Științe Morale și Politice din Paris, la 4 martie 1938.

La data apariției acestei lucrări, Petrovici era încă întemnițat în închisoarea Aiudului și va afla că numele său figurează într-o lucrare franceză abia după eliberare, în 1961. Ce-i drept, un exemplar din această lucrare îi va trimite, abia în 1964, Constantin Micu, fostul său șef de cabinet din vremea când deținea funcția de ministru la Culte și Învățământ, emigrat între timp în Franța. Evenimentul în sine a mai îndulcit, într-un fel, amărăciunile filosofului, prohibit în patria sa, dar respectat în Franța – țara unde se făceau și se desfășeau firele cele mai viguroase ale culturii mapamondice și din care își trăgea, de regulă, izvoarele, și tânăra cultură românească.

Una peste alta, putem spune că Petrovici, dincolo de *teroarea istoriei* pe care a îndurat-o și de imensitățile Gulagului comunist pe care l-a străbătut, *între săbii*, a fost omul epocii sale – o

epocă bolnavă și nocivă, ce a pus o pecete gravă peste cea mai productivă perioadă a vieții sale.

Camelia Ardelean: Ce anume v-a făcut să treceți de la gândirea pozitivă din anii copilăriei, când percepeați plaiurile natale și lumea înconjurătoare ca pe un loc paradiziac, iar viața ca pe cel mai frumos dar divin, la gândirea sumbră și dezgustul resimțite la maturitate? V-au influențat într-atât lecturile parcurse ori ceva în sufletul dvs. "luat cu împrumut" și purtat pe câmpia existenței și-a schimbat brusc orbita, fără nicio explicație?

Ionel Necula: N-aș putea să spun exact. Cred că toată această deplasare de viziune asupra lumii s-a produs datorită împrejurărilor vieții, nicidecum lecturilor mele din Cioran sau din alți gânditori pesimiști. Ruperea de natură a fost așa de radicală, că mi-a imprimat o altă stare subiectivă. Apoi degradarea ei a contribuit, cred, enorm la schimbarea vibrației subiective. Natura de azi nu mai păstrează nota aceea bucolică în care mi-am petrecut tinerețea. Toate s-au schimbat și, firește, s-a schimbat și perceperea acestui

tot. Lecturile, de la Giovanni Papini la Nietzsche și Cioran, s-au așezat pe un fond pregătit deja să le primească. Cam așa mi-aș explica deplasarea de accent și de asumare afectivă a lumii. Nu mi-am pus niciodată această întrebare, dar min-tea și fondul afectiv-emoțional al omului nu sunt pietrificate, ci în continuă schimbare și nu cred că-mi este specific. Fiecare om trece prin anumite faze de evoluție. Nae Ionescu spunea că „numai rața nu ratează” și eu n-am fost rață, am ratat cu nemiluita.

Camelia Ardelean: Mă uit la bibliografia dvs. și văd că una dintre cărți poartă un titlu cel puțin surprinzător: *Disconfortul de a fi român*. Chiar credeți că apartenența la etnia română este un stigmat pe care trebuie să-l purtăm ca pe o povară a destinului nostru?

Ionel Necula: Vă spun o întâmplare. În august 1990 eram în Stuttgart. Mă invitase o familie cu care avusesem relații foarte bune în România. Emigrase încă de prin 1980 și se rostuiuse în Germania. Am făcut călătoria cu trenul și la ora 12 noaptea eram basculat în

capitala celui mai important land al Germaniei. Bucurie, emoție, îmbrățișări, urări călduroase de bun venit, sute de întrebări despre Revoluția românească. Îmi planificasem vizita în așa fel, încât la sfârșitul intervalului de ședere în Stuttgart să am o idee punctuală despre capitala landului Baden-Württemberg.

Ieșeam în fiecare dimineață în oraș și vizitam de fiecare dată alte obiective importante, astfel ca, în cele din urmă, după epuizarea timpului de ședere, din acest puzzle fragmentat să pot recompune întregul și să am o imagine completă despre orașul lui Hegel. Am fost însă surprins când, încă de a doua zi, gazda mea m-a prevenit ca în locurile publice (în troleibuz sau metrou) să încercăm să vorbim în șoaptă și cât mai puțin românește. Eram consternat.

- Sunt așa de indignat, i-am replicat, încât aș vrea să strig în gura mare că sunt român și că mă mândresc cu etnia mea.

- Lasă, mi-a răspuns, patriotismul acesta de paradă se potrivește la zile de sărbătoare, nicidecum în zilele de lucru. Ai să te convingi singur că a fi român nu-i deloc o chestiune de

mândrie și nemții au toate motivele să devină suspicioși când e vorba de etnia noastră. Sigur, mi-a mai spus, putem apela, iar și iar, la Ștefan, la Mihai, la Bălcescu, la Avram Iancu, la Cuza și la Maniu, pentru a dovedi cât de justificată este mândria de a fi român, dar privește și tu, și-mi arată două femei cu fuste colorate și înfoiate văzându-și de cerșetoria lor, este plină Germania de astfel de personaje!

Aș fi vrut să nu aibă dreptate. O fi cerșetoria dezagreabilă și chiar este, dar nu-i cea mai gravă dintre infracțiuni. I-am văzut însă seara la televizor și m-am cutremurat. Cei mai mulți erau tuciurii, dar găștile erau complexe, constituite ad-hoc pentru spargeri, tâlhării și violuri. Televiziunea locală le prezenta în cuvinte dure, ca pe niște grupări gregare, abominabile, lipsite de orice credință și chiar de Dumnezeu. Ceea ce vedeam (puținele cazuri descoperite) era peste puterea mea de înțelegere și de imaginație. Nu puteam crede că niște compatrioți de-ai mei – proveniți dintr-o țară în care vechii domnitori nu găseau nici măcar un om căruia să-i încredințeze funcția de gâde și trebuia să-i aducă de prin alte

țări – erau în stare de asemenea grozăvii. Ca și mine, gazda mea alemanică se cutremura și-mi spunea cu tristețe că de multe ori se rușinează de originea sa românească. N-o spunea cu voce tare, dar în momentele sale de sinceritate și de dialog cu sine însăși avea această tentație mărturisitoare.

Aș putea să invoc încă multe cazuri în care disconfortul calității de român este resimțit de mulți dintre noi asemeni unei pietricele în pantof. Din păcate, primii care au ajuns în Occident după Revoluție – în Germania, dar și în Italia, Spania sau Marea Britanie – n-au fost românii de calitate, tipologiile morale și de mare probitate intelectuală, de care România n-a dus lipsă niciodată, ci netrebnicii și secăturile, iar impresia indusă de aceștia a fost dintre cele mai dezagreabile.

Regretul meu este că, deși au fost și cazuri în care românii pripășiți prin Occident au arătat o imagine pozitivă despre firea românească, acestea n-au fost mediatizate îndeajuns. Cine-și mai aduce aminte de *îngerul blond*, fata care, în timpul atacului terorist din Madrid, ignorând

pericolele la care se expunea, trecea de la rănit la rănit și acorda primul ajutor? Cine mai vorbește despre brutarul din Londra care, în timpul unui atac terorist, s-a luptat nebunește cu ei, cu teroriștii, folosindu-se doar de lădițele găsite prin apropiere, și a oferit adăpost și pază tuturor celor îngroziți de spaimă și de spectrul morții? Gestul său a fost, într-adevăr, recunoscut de însăși Casa Regală Britanică, dar cum a fost mediatizat de media românească?

Mai este ceva: toate țările promovează în funcții de conducere și defilează prin lume cu ceea ce are mai valoros, mai prețios și mai competitiv, numai noi, românii, operând cu niște bizare interese de partid, ridicăm în jilțuri nemeritate tipologii agramate, lipsite de orice expertiză și cu un penibil deficit de cultură. Au apărut atâtea universități private, cât n-a visat niciodată această țară, am scos atâția pseudo-intelectuali și doctori cu diplome plagiate, cât nu aveam nevoie și toți aceștia, uzând de anumite poziții în partid, pretind recunoașteri și demnități pentru care nu au nici pe departe abilitățile trebuincioase. Să ne amintim cât de greu s-a

găsit, la un moment dat, un ministru la Învățământ cu diplomă neplagiată. În câteva săptămâni au fost numiți trei miniștri – toți cu diplome copiate sau suspecte de plagiat. S-au umplut cancelariile școlilor gimnaziale și liceale cu pseudoprofesorii ce învață lecția odată cu elevii cărora le predau.

De bună seamă este vorba de o anomalie, dar prin această nesăbuintă se terfelește însăși imaginea României, a țării pe care o reprezintă în cadrul reuniunilor internaționale. Indivizi ce n-ar trebui să treacă nici măcar prin fața unei instituții sau a unui minister, ajung să le conducă, de fapt să le compromită și să le prăbușească. Nu este nimic nou, în această ofensivă a mediocrității și a diletantismului în funcții ce reclamă competență și profesionalism. A mai fost experimentată și în vechiul regim, când planul cincinal și urmărirea cifrelor înscrise țineau loc de valoare și competență. Ce-i drept, cincinalul a dispărut, dar în locul său a apărut programul de guvernare, iar acestuia i s-au conferit aceleași funcții de suficiență, care exclud calitatea umană și profesionalismul.

Nenorocul României, drama ei – de acum și dintotdeauna – a fost calitatea slabă a politicienilor, deficitul îngrijorător de cultură al celor care au guvernat și guvernează țara. Ne mândrim cu domnitorul Cuza, cu Titulescu, cu Maniu și cu Brăteanu, dar o țară care-și numără politicienii dintr-un secol pe degetele unei singure mâini n-are nicio șansă de a reprezenta o voce distinctă în concertul politic european sau mapamondic. I-a lipsit României, îi lipsește și acum, o administrație autoritară, nu în sensul unei autorități personale, de care n-am dus lipsă, ci în sensul aceluia substitut inclement al legii – aceeași pentru toți, fără nicio excepție. Câtă vreme există imunități și excepții, există și posibilitatea aranjamentelor, a toleranței și a privilegiilor de tot felul. De-ar fi săvârșit furtul merelor în România, Jean Valjean n-ar fi fost condamnat, nu pentru că am avut o justiție tolerantă, ci pentru că n-am avut niciodată un Javert care să-l urmărească decenii la rând.

Camelia Ardelean: Știu că v-ați consacrat mult timp cercetărilor literare din

perspectivă geografică și că ați scris mai multe cărți în acest mod. Poate fi stilul de abordare a fenomenului literar pe areale geografice o paradigmă de urmat?

Ionel Necula: Modelul meu în această privință a fost G.G. Ursu, care a scris câteva cărți în această manieră. Amintesc doar *Tecuciul literar* și *Bârladul literar* – amândouă referențiale pentru ariile geografice respective. Totuși, maniera în sine are și destule neajunsuri și n-aș recomanda-o ca paradigmă. Ca să poți da seama despre zbaterea culturală dintr-un areal geografic, trebuie să citești tot sau aproape tot, iar în acest tot intră și multă literatură slabă și cronofagă. De preferat ar fi monografierea unor momente semnificative dintr-o localitate – **Cercul de la Sibiu, Gruparea de la Târgoviște, Academia bârlădeană** – sunt mult mai de preferat decât lectura la grămadă a lucrărilor, bune-rele, procesate într-o zariște spirituală.

Aplecările mele asupra unor literaturi din diferite areale geografice se motivează însă și din prietenii literare pe care le am cu unii scriitori din teritoriile respective. De asta și comentariile

mele sunt în general pozitive. Așa s-au născut cele nouă cărți, al căror conținut se decontează din lectura scriitorilor prahoveni, buzoieni, vrânceni (trei volume), gălățeni (două volume), ieșeni și bucureșteni.

Sigur că la toate acestea se adaugă cele 12 volume, prin care, sub genericul *Uricar la poarta Moldovei de Jos*, circumscrise, toate, arealului tecucean – Tecuciul fiind considerat o poartă a Moldovei de Jos – am dat seama de istoria și cultura ce s-a irizat în această oază de spiritualitate românească. Și, cum era de dorit și de așteptat, am pus ca cireașă pe tort cartea *Personalități tecucene în Academia Română*, în care am conturat medalioanele celor 18 academicieni ridicați din solul fertil al ținutului Tecuci și am arătat contribuția fiecăruia în domeniul ce l-a consacrat.

Departate de a fi considerat o provincie aridă din punct de vedere spiritual, Tecuciul are o istorie frumoasă. Menționat prima dată într-un act ce consfințește ruperea Moldovei în două, între feciorii Alexandrului cel Bun, Tecuciul și-a răscumpărat acest păcat din cronologia sa prin

implicarea compensatoare, într-un fel decisivă, în înfăptuirea Unirii din 1859, iar dacă avem în vedere că acest act a constituit premisa și fundamentul Marii Uniri de mai târziu, atunci putem spune că Tecuciul a reprezentat fermentul României moderne. Toate localitățile țării și-au adus partea lor de contribuție la înfăptuirea unității românești, dar au fost momente istorice când contribuția Tecuciului a avut un rol determinant și fundamental.

Nu ascund că toate aceste cercetări au reclamat eforturi susținute din partea noastră, un travaliu cu adevărat sisific, dar a meritat. Stânca rostogolită de mine nu s-a mai prăvălit la vale, precum cea ridicată de eroul legendar, ci stă proțăpită în piscul recunoașterilor noastre publice, ca semn al datoriei celor de azi față de strădania celor vechi.

Totdeauna între localitățile unei țări a existat o anumită competiție, cel mai adesea în plan economic, dar și un derivat de ordin spiritual, ba chiar unul esențial, menit să (le) fixeze mai exact locul și importanța printre localitățile de mărime aproximativă. Doar că

abordările noastre nu răsfrâng devenirea culturală a arealelor respective în perspectivă diacronică, ci mai mult una sincronică. Cel mai adesea m-am referit la autorii contemporani, la scriitorii pe care i-am cunoscut în diferite împrejurări și am convenit să dau seama despre ei și despre scrierile lor. Într-un fel, dar nu vreau să insist asupra acestui aspect, am contribuit și noi la mai dreapta așezare a spațiului geografic respectiv în competiția cu alte oaze spirituale similare.

Știu că orice criteriu de departajare este aproximativ, dar indiferent ce indicator de evaluare am așeza pe cheia distincțiilor, acesta trebuie să spună ceva, uneori chiar ceva esențial despre localitatea respectivă și despre locul ei într-un ansamblu comunitar mai generos. În ceea ce ne privește, am considerat că importanța unei localități este dată de numărul și importanța personalităților pe care le-a generat și le-a furnizat culturii, științei și artei naționale sau chiar universale. E adevărat că, în vremea din urmă, lucrurile s-au mai complicat, iar tipologia personalităților a devenit mai generoasă, inclu-

zând în spectrul ei și profiluri care s-au remarcat în alte domenii decât cele de ordin spiritual, cum ar fi sportivii sau alte domenii cu trecere la public. De unde altădată localitățile țării nu-și cinsteau decât eroii căzuți în diferite confruntări sângeroase pentru neam și țară, acum galeria s-a lărgit, a devenit mai generoasă, adoptând în acest cadru și alte profiluri distincte, dar cu mare trecere la public. Ce-ar fi însemnat Ipoteștii fără Eminescu sau Humuleștii fără Ion Creangă? Se spune că omul sfințește locul și nu pune nimeni la îndoială acest adevăr, dar personalitatea îi conferă veșnicie, o nemurește.

În istorie se cunosc multe situații când una și aceeași personalitate este revendicată de mai multe localități, fiecare asumându-și-o cu un sentiment de legitimă mândrie. Participând la Congresul de filosofie din 1937, de la Paris, consacrat lui Descartes, ca semn de recunoaștere a importanței sale lucrări, *Discours de la méthode*, de la apariția căreia se aniversau 300 de ani, Ion Petrovici a fost surprins să constate că filosoful era revendicat deopotrivă de localitățile Poitiers și Tours, fiecare dintre ele uzând de alte

încredințări și dovezi de legitimitate pentru a și-l asuma ca fiu și a pretinde că îi aparține. Nu era vorba de o asumare nesuținută, pentru că fiecare oraș avea amenajată câte o casă memorială, cu obiecte din inventarul filosofului, cu biroul la care acesta și-a scris opera și chiar cu unele manuscrise. Situația avea hazul ei și Petrovici, rugat să spună câteva cuvinte la încheierea lucrărilor, n-a pierdut ocazia de a-i specula pigmentul umoristic, spre deliciul tuturor participanților, recunoscând că pleacă de la acest Congres mai bogat în ceea ce privește cunoașterea biografiei filosofului omagiat: „Până acum știam că s-a născut într-un loc anume, acum știu că s-a născut în două locuri deodată”.

Repet: mi-am petrecut mult timp citind cărțile confrăților din diferite zone geografice sub influența regretatului G.G. Ursu. A fost o experiență trudnică, dar fertilă, care mi-a permis să iau pulsul spiritual al mai multor zone ale țării, dar n-o recomand nimănui ca paradigmă și ca mod de a face critică literară.

Camelia Ardelean: Cei care vor să-și facă o imagine despre statutul dvs. întâmpină o anumită dificultate. Sunteți adjudecat, în egală măsură, și de lumea gânditorilor, și de breasla scriitorilor. Cine credeți că este mai îndreptățit să vă revendice?

Ionel Necula: Nu este o opoziție între cele două ipostaze. În istorie se cunosc destule cazuri de cărturari care au circulat prin metafizică și literatură ca printr-un sistem de vase comunicante și n-a fost nicio problemă în asumarea lor. Adevărat este că traversăm o epocă a specializărilor stricte și risipirea prin mai multe domenii ale cunoașterii poate afecta adâncimea abordărilor. Cu cât un intelectual (om de știință, cercetător) se consacră restrictiv unei idei sau probleme strict delimitate, cu atât are mai multe șanse de performanță. Eu mi-am asumat acest risc, de a mă apleca asupra ambelor domenii și n-am deloc impresia că am făcut-o amatoric.

De altfel, valoarea unei lucrări literare crește cu cel puțin o octavă, dacă are în substrat o idee metafizică, o convingere epistemică sau o credință. Chiar atunci când abordează fracta-

litatea – ceea ce nu poate fi adus într-o lege, într-o regulă, într-un principiu – scriitorul operează cu generalul, cu universalul, cu esența, împărtășește sau repudiază o credință, o direcție filosofică, ceea ce înseamnă că, direct sau indirect, face și filosofie. Dante, Albert Camus, Sadoveanu (cu *Creanga de aur*) fac filosofie, conferă demersului lor literar un temei, o noimă, un fundament, care nu se mai legitimează din literatură, dar îi oferă armătura, principiul și eșafodajul ficțional.

Nu ascund că în toate cronicile mele, și am scris destule, am căutat, cu insistență și tenacitate, grăuntele metafizic din care un text literar își trage seva și adâncimea problematică, prin care se legitimează și se afirmă competitiv. De multe ori, împrejurările mă aduc prin apropierea tinerilor prezenți la Festivalurile de poezie și rămân consternat de ceea ce se premiază. Am întâlnit tineri cu câte 15-20 de premii în palmares, dar ale căror poezii sunt mai degrabă niște însăilări aleatorii, fără sens și fără substanță literară, numai bune să alimenteze emisiunea TV a lui Alex Ștefănescu, *Tichia de mărgăritar*.

Nu spun o noutate afirmând că problemele unei epoci sunt aceleași, și pentru filosof, și pentru scriitor, și pentru artist, și pentru omul de știință, numai tratamentul și forma de abordare sunt diferite. Ne raportăm la ele cu propriile noastre abilități și toate la un loc conturează establishmentul în coordonatele lui configurative.

Nu aș fi putut ignora că prin formația mea sunt legat mai mult de filosofie decât de literatură, dar știu că am rămas, în multe privințe, deficitar ambelor domenii. Filosofia mă poate suspecta de trădare, iar literatura, de fapt critica literară, de amatorism. Aș fi dorit, dacă tot am parcurs cea mai mare parte din bibliografia filosofiei românești, să scriu o istorie a evoluției fenomenului metafizic la noi – de la origini și până în prezent. A fost visul meu temerar, dar n-am realizat decât patru volume de *Cronici și eseuri filosofice*, două volume de *Secvențe de filosofie românească* și alte două volume cu *Secvențe de filosofie universală*. Știu că acum este târziu și speranțele împrăținate, dar insist, câtă vreme mai pot ține creionul în mână, să dau

seama de trecerea mea prin viață, prin istorie și prin lume.

Traversăm o epocă improprie marilor proiecte, o epocă a diletantismului și amatorismului. Toate problemele ce frământă lumea contemporană (încălzirea globală, falsa competiție a valorilor, depozitarea deșeurilor de tot felul și a celor electronice în special, poluarea la nivel planetar) sunt ignorate sau tratate rudimentar, fără seriozitatea pe care o reclamă. Ceea ce îi separă și provoacă discordie între oameni prevalează în raport cu ceea ce îi unește și îi solidarizează. Ne-am asigurat confortul material, trăim mai bine, dar am ignorat disconfortul psihologic pe care l-am generat în paralel. Bunăstarea nu este și n-a fost niciodată un factor de solidarizare umană. Oamenii se înțeleg mai bine în vremuri de restriște, de suferință și de pericol iminent. Când nu mai au nicio speranță și prăbușirea pare de neevitat, socializează mai bine, dau dovadă de mai multă îngăduință unii față de alții.

Cu ani în urmă, la Galați, când bacul care transporta oamenii de pe un mal pe altul al

Dunării a fost scufundat de un vas bulgăresc, scafandrul adus să constate tragedia a fost atât de îngrozit de spectacol, că n-a mai fost om în restul de viață ce l-a mai avut de parcurs. Toți pasagerii erau așa de încleștați unii de alții, fiecare căutând ajutorul celuilalt, că numai cu mare greutate au putut fi dezlipiți. Mă tem că va veni un moment când întreaga omenire va ajunge într-o situație similară, când fiecare dintre noi va căuta sprijinul celuilalt – uitând că suntem cu toții la fel de neputincioși.

N-am nicio îndoială că acest moment va veni, că planeta va deveni de nelocuit, un fel de Titanic în derivă – ce zic? – în dezagregare iminentă, dar până atunci putem petrece liniștiți, încă e bine. Abia în acele momente vom înțelege degetul arătător al scepticului de serviciu (Cioran) și dojana cu care ne-a avertizat: „Știam eu că nu-i a bună!”.

Camelia Ardelean: Observ din CV-ul dvs. că v-ați ocupat de poeta Natalia Negru și de poetul Ștefan Petică – două personalități descinse din spațiul spiritual tecucean, astăzi

uitate de multă lume. Ce a mai rămas actual din dramele prin care au trecut și prin care i-a purtat destinul?

Ionel Necula:

Poate mai mult decât alte localități, Tecuciul a strălucit și prin doamnele care au descins din această urbe, au stat în dreapta bărbaților, le-au ventilat implicația în viața spirituală și le-au pus puțină glazu-

ră la cheia devenirii spirituale. Îl aștept pe viitorul cărturar tecucean care să preia acest subiect, să-l asume ca temă de cercetare și să descifreze toate semnele lăsate de doamnele Tecuciului, în trecerea lor prin lume și prin istorie. Se va vedea atunci că și poeta **Natalia Negru** și-ar găsi un loc privilegiat, dacă nu pentru opera sa, care nu este chiar de neglijat, măcar pentru faptul că a fost

soția a doi poeți importanți, cu care a împărțit bucuriile și durerile de care au fost încercați. Că ambele căsătorii au eșuat, ba chiar au sfârșit dramatic și au alimentat tot felul de acuzații nedrepte la adresa ei – care a fost adevărata năpăstuită – nu mai este vina sa. Nu-i drept să se treacă în sarcina ei ceea ce s-a întâmplat prin voia destinului.

Primul soț, Ștefan Octavian Iosif, era de o bunătate isusiacă și forma, împreună cu Natalia Negru, un cuplu ideal. N-a fost deloc ușor să dobândească mâna frumoasei studente, crescută în spiritul bunelor tradiții răzeșești, în care bărbatul trebuia să asigure condițiile materiale ale familiei, iar femeia trebuia să îngrijească gospodăria și să umple casa de copii. Se logodiseră în taină la București, la mormântul lui Eminescu, din cimitirul Bellu. Săraci amândoi, el cu un mic salariu de custode la biblioteca facultății, iar ea studentă, își împletiseră câte o verighetă din fire de iarbă smulse de pe mormântul poetului și-și juraseră reciproc dragoste și credință veșnică.

Părinții Nataliei s-au înduplecat cu greu să accepte această căsătorie în care bărbatul, cel ce trebuia să fie stâlpul casei, era un simplu funcționar cu studii neîmplinite. Dar a fost la mijloc intervenția energică a Nataliei, care a insistat pe lângă el, pe lângă poetul-pretendent, ori de câte ori discuțiile intrau în impas, să nu renunțe, să se zbată pentru a-i îndupleca și convinge părinții că merită încrederea lor – ceea ce s-a și întâmplat. A urmat o nuntă de poveste la Buciumeni, cu o mireasă fericită, care și-a condus hora (hora miresei) chiar și prin apa Siretului, de le-a ajuns dansatorilor până la glezne. Pe bietul Sadoveanu l-au trecut toate sudorile și a nădușit rău de tot la această nuntire.

Un an mai târziu, în august 1905, Natalia Negru se retrage la Buciumeni ca să o nască pe unica lor fiică, Corina, iar tânăra mămică rămâne în continuare la țară, pentru a-și crește copilul. Singur în babilonia Bucureștiului, Iosif duce o viață dezordonată, din care nu lipseau alcoolul și frecventarea caselor de toleranță. Se îmbolnăvește de o boală venerică și face imprudența să se mărturisească prietenului și partenerului său

literar, Dimitrie Anghel, împreună cu care semna sub pseudonimul A. Mirea, iar acesta nu pierde momentul și începe asaltul asupra Nataliei, determinând-o să divorțeze, pentru a-și reface viața alături de el.

De fapt, ceea ce a urmat pentru poetă n-a mai fost viață, ci un coșmar. Fire impulsivă, geloasă și aprigă, Dimitrie Anghel o supune la tot felul de cazne și umilințe, certurile dintre soți ținându-se lanț. El ajunge chiar să descarce pistolul în direcția soției sale, dar glonțul a lovit-o prin ricoșarea din druggii de fier ai ferestrei și i-a provocat o zgârietură neînsemnată deasupra genunchiului. Anghel, speriat de sânge și de ceea ce făcuse, își trage sieși un glonț, care îi va provoca moartea, după o scurtă spitalizare în clinica fratelui său din Iași.

Aceasta a fost viața Nataliei, firește într-o expunere frugală – năpăstuită, plină de privațiuni, de constrângeri și nesăbuițe, care au continuat cu și mai mare duritate după instalarea regimului comunist, când trecea drept o chiaburoaică bogată, ce vrea să exploateze în continuare poporul. În general, opera sa a rămas în ediții

princeps și nimeni nu s-a mai interesat de reeditarea ei în ultimul veac. Noi am reeditat *Helianta*, am publicat manuscrisul inedit *Durerile poeziei*, alte rapoarte și scrisori inedite, și sperăm să-i reedităm și volumul de poezii din 1909, în ideea că toate la un loc ne vor ajuta să-i fixăm mai exact locul meritat în literatura noastră și să-i reconstituim mai fidel traseul de viață parcurs în ultimul său sfert de secol. Din nefericire, viața i-a fost așa de captivantă, că multă vreme i-a umbrit opera, devenind mai importantă și mai ademenitoare decât scrierile sale. Noi am încercat, nu cât am fi dorit, dar am încercat să restabilim echilibrul dintre viață și operă, între cele două componente ale personalității sale.

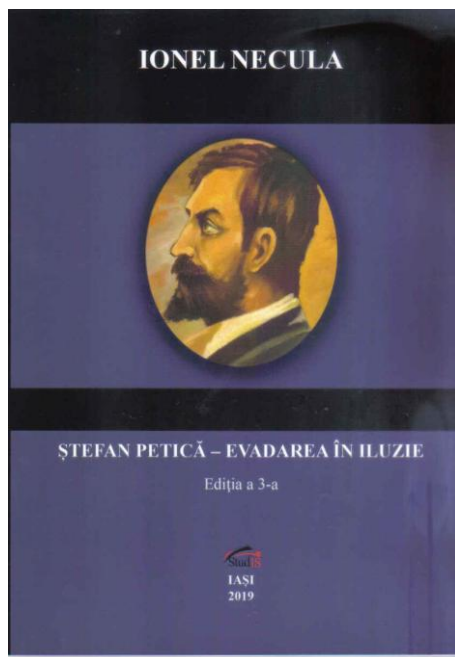
Cealaltă personalitate amintită de dvs., Ștefan Petică, a avut, la fel, un parcurs de viață asemănător celui urmat de Natalia Negru. Provenea dintr-o familie de răzeși din satul Bucești – azi o componentă a comunei Ivești, din județul Galați – și a arătat încă din adolescență o sete de cunoaștere atât de nestăvilită, încât n-a reușit s-o împlinească vreodată în meteorica sa existență.

Cunoștea mai multe limbi străine și era în corespondență cu marile librării din Europa, unde trimitea liste lungi cu titlurile cărților comandate. Regretata cercetătoare Eufrosina Molcuț a redat câteva din aceste liste și putem aprecia, pe baza lor și a referințelor despre el, că era unul dintre cei mai informați scriitori din vremea sa. Era la curent cu tot ce se întâmpla în literatura europeană și se încerca în atât de multe domenii ale cunoașterii, că-și uimea contemporanii cu vastitatea cunoștințelor. Din nefericire, nisipul din clepsidră i s-a terminat când delicatul poet abia împlinise 27 de ani.

Și totuși, opera sa, chiar așa, încheiată la o vârstă timpurie, surprinde prin varietatea și adâncimea ei. A fost poet, unul dintre cei mai activi reprezentanți ai simbolismului românesc, dar a fost în egală măsură dramaturg și critic literar, implicându-se într-o multitudine de domenii, de la logică și filosofie, până la sociologie și ziaristică. A fost unul dintre cei mai prolifici ziariști români, iar articolele sale denunțau în termeni necruțători actul de

guvernare, jaful, ignoranța și marile acte de corupție.

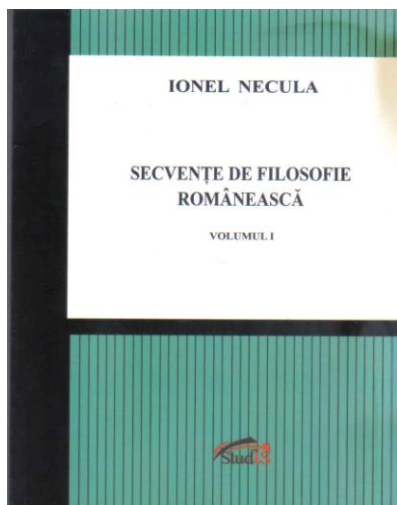
Din nefericire, imaginația atât de necesară creației literare n-a avut aceleași efecte benefice când a fost transferată în politică. Adeziunea sa, încă de pe băncile liceului brăilean, la mișcarea socialită în care s-a implicat cu credință, cu

patos și cu tot entuziasmul său juvenil, avea să-i producă și cele mai mari dezamăgiri, după așa-zisa *trădare a generoșilor*. S-a convertit și el, după cum au hotărât liderii socialiști, la politica liberală, s-a amăgit cu iluzia că reprezenta ceva în acest partid și că va fi evaluat și pus în valoare, dar entuziasmul de altădată era deja consumat, epuizat, expirat.

Aștept ca doamna Călina Presură, de la Universitatea din Craiova, o descendentă a poetului, să editeze proiectata ediție completă a scrierilor lui Ștefan Petică și a publicisticii sale, pentru a realiza o analiză mai aplicată a abilităților sale publicistice, dar insist, privit din această perspectivă, Petică ne apare ca un fel de Ferdinand Lassalle rătăcit prin toposul românesc. Oricum, nici Natalia Negru, nici Ștefan Petică nu sunt subiecte epuizate.

Camelia Ardelean: V-ați ocupat de cronică, eseistică și istorie literară. Nu credeți că v-ați trădat, într-un fel, specialitatea – dvs. fiind absolvent al Facultății de Filosofie ?

Ionel Necula: Nu, n-am avut niciodată acest sentiment de trădare. Îmi repugnă acest cuvânt. Arșavir Acterian are un articol intitulat *Trădarea la români*, în care se face o trecere în revistă a trădărilor, de la Ieremia Golia la uciderea lui Mihai Viteazu și Tudor Vladimirescu și mă îngrozește gândul c-aș putea fi asociat, fie și la o scară neînsemnată, cu această galerie de netrebnici.

Eu n-am avut, atunci când s-a pus problema să urmez o facultate, mai multe opțiuni. Am știut din capul locului că trebuie să urmez filosofia și nimic altceva. Dar pentru că am pierdut termenul de înscriere – am ajuns cu dosarul mai târziu și de la secretariat mi s-a spus că nu-l mai pot primi – a trebuit, ca să nu pierd anul, să dau admitere la Galați, la Facultatea de Filologie de trei ani, deși știam că de urmat n-o voi urma niciodată.

Am reușit cu medie mare, care îmi asigura o bursă și mi s-au trimis adrese să mă prezint la cursuri, dar am preferat să intru în învățământ, să predau limba română ca suplinitor și să aștept admiterea anului următor. Probabil m-aș fi prezentat la examene, dacă Ministerul mi-ar fi aprobat transferul dosarului la fără frecvență, dar mi s-a răspuns că sunt examene diferite și nu pot

fi asimilate ca echivalente. Nici acum nu sunt convins că-s foarte diferite, dar m-a liniștit pentru un an de zile.

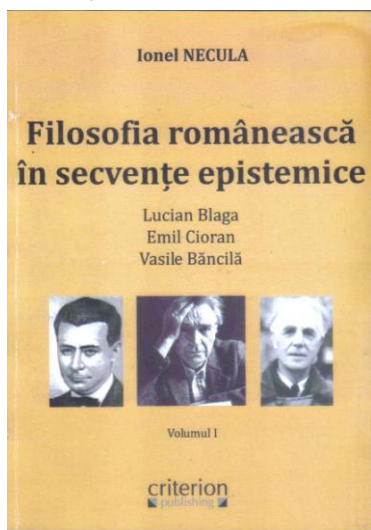
Citiseam atâta filosofie, că facultatea n-a făcut decât să-mi structureze cunoștințele, să mi le așeze într-o ordonare logică și să mă ajute în stabilirea de filiații între sisteme, căci fondul, în linii generale, îl stăpâneam deja din lecturile autodidactice. Sigur, vorbesc de disciplinele strict filosofice, căci Facultatea de Filosofie, mai mult decât alte facultăți, era puternic ideologizată, infestată cu diverse cursuri noi, de care nu se auzise în trecut. Marxismul, istoria marxismului, materialismul dialectic și istoric, socialismul științific erau discipline așa-zise de profil și se predau în mai mulți ani de studii. În rest, se predau Istoria filosofiei (în toți anii), Logica, Psihologia, Estetica, Epistemologia și se mai introdusese, chipurile, în ultimii ani, Sociologia.

N-am strălucit ca student. Totdeauna mi-am dorit altceva decât ceea ce era presant, urgent și-mi putea asigura o notă mai mare. Acum, când privesc în urmă și încerc să-mi descifrez mai bine profilul, pot spune că am fost

interesat mai mult de suprafață, de dorința cuprinderii a cât mai multor cunoștințe și domenii ale cunoașterii, și mai puțin de adâncime, de aptitudinea extragerii ultimelor consecințe dintr-un fenomen. Așa s-a întâmplat, pentru că nu era nimic programat, anticipat sau intenționat. Probabil că în subconștient mi se fixase convingerea că filosofie nu poate face decât cel ce stăpânește mai multe domenii ale cunoașterii, ceea ce pot confirma, că actul filosofic presupune cumuluri serioase, achiziții bine sedimentate în ceea ce obișnuim să numim *pat germinativ*, stratul productiv din care ar putea răsări o dispunere teoretică, o abordare problematică, având toate dovezile menționate subsolic.

Revin însă la întrebare. Nu doar că nu am trădat filosofia, dar a rămas dragostea mea dintâi și o preocupare constantă la care revin deseori, de multe ori în paralel cu alte proiecte aflate în gestație. În anul 2011, Editura Criterion mi-a publicat volumul ***Filosofia Românească***, o abordare secvențială a primilor gânditori, în ordine alfabetică, din galeria filosofiei românești –

Blaga, Vasile Băncilă și Cioran. Proiectul era grandios și viza, în cele din urmă, întruparea unei istorii a filosofiei românești sau măcar un dicționar al gânditorilor români, în liniile lor configurative.

A căzut însă odată cu moartea editorului și am fost nevoit să caut alte forme de implicare filosofică. Am fost interesat de Petrovici și am dat seama despre el, despre viața și opera lui, în cinci volume. Am rămas conectat la lectura cărților de filosofie despre care am scris deseori și am adunat cronicile și comentariile rezultate în patru volume de *Cronici și eseuri filosofice*. În anul 2018, Editura Ideea Europeană mi-a publicat volumele *Filosofia identității românești*, iar Editura Studis din Iași, *Secvențe de filosofie românească*. În acest an, 2019, tot Editura Studis îmi va publica volumul *Secvențe de filosofie universală*.

Cum se vede, n-am fost niciodată rupt de filosofie și nu mi-a rămas niciodată indiferență cartea de filosofie. N-am abordat fenomenul filosofic cât aș fi dorit și cât ar fi fost necesar, dar am fost și am rămas un cititor asiduu al cărților din acest domeniu și un prieten apropiat al iubitorilor de înțelepciune. N-am îngădit niciodată filosofia pentru a privilegia literatura, ci am încercat, pe cât mi-a stat în putință, să țin cele două domenii într-o conivență productivă. Nu știu dacă am reușit sau nu și nu eu trebuie să răspund la această întrebare, dar știu că am încercat.

Camelia Ardelean: Cine a câștigat și cine a pierdut din această complicitate a literaturii cu filosofia?

Ionel Necula: E sigur că de pierdut n-a pierdut nici una, nici alta, iar de câștigat, cred că au câștigat amândouă. Literatura și critica literară au câștigat interesul pentru esența lucrurilor, pentru nevoia de a conferi o anumită perspectivare filosofică, încadrarea într-o direcție, într-un sens, într-o paradigmă, iar filosofia a

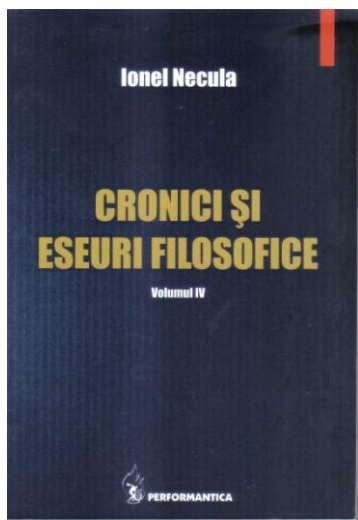
câștigat din punct de vedere stilistic, în cursivitate, în fluiditate, în tehnica frazării armonioase. Sunt convins că simbioza a fost profitabilă ambelor domenii și că a adăugat câteva oportunități noi la recuzita ambelor diorame, fără să restricționeze ceva la schimb.

Niciodată în comentariile mele literare n-am făcut abstracție de ontologia adusă în exercițiu literar sau, cum spunea Eminescu, de *cercul strâmt* circumscris imaginarului literar ori de felul cum este invocată transcendența, de dialogul scriitorului cu ceea ce se află dincolo de circumferința datului existențial. Or, această perspectivare n-o dobândesc decât cei care au trecut printr-o dispunere metafizică. Oricât de aplicat ar fi un scriitor domeniului său, nu-și poate ascunde o anumită viziune despre lume, convingerile, credințele și concepția despre viață, iar toate acestea se strecoară, fie și subliminal, în operă, o vitaminizează, îi conferă adâncime, esență și perspectivare.

Nu împărtășesc ideea lui Lessing, care credea că poezia, prin nevoia de concizie, prin felul cum procesează esența, abstractizarea și

generalul, este mai filosofică decât însăși filosofia, dar admit că orice operă literară adăpostește în pântecul său, de multe ori involuntar, o tentă metafizică, pe care criticul trebuie s-o descopere, s-o sublinieze și s-o pună în valoare.

Departe de a se încurca și stânjeni una pe alta, literatura și filosofia se complinesc și se optimizează reciproc, fiecare adăugând celeilalte determinații și indicatori de valoare certă. Și una, și alta, operează cu intuiții, cu premise, iar acestea circulă prin ambele dispuneri componistice ca printr-un sistem de vase comunicante. De multe ori, cum se poate observa la Lucian Blaga, metafora poetică poate constitui pretext și premisă pentru construcția unui sistem metafizic.

Știm că printre motivele pentru care Cioran pretindea că s-a despărțit de filosofie erau

și neutralitatea, glacialitatea ei, absența trăirii și a simțirii subiective, și avea dreptate, dar aceste absențe nu pot fi complinite decât prin compromisul cu literatura, cu poezia și cu apelul la metaforă, la mijloacele literaturizării.

Eu am încercat, nu știu în ce măsură am reușit, să combin metafizica și literatura, și n-am defel impresia că am săvârșit un delict.

Camelia Ardelean: Ați scris și ați publicat până acum circa șaptezeci de cărți. Vă considerați împlinit? Ce proiecte aveți pentru viitorul apropiat și pentru cel îndepărtat?

Ionel Necula: La vârsta mea nu se mai pune problema unui viitor îndepărtat, dar din perspectivă mai apropiată, recunosc că aș vrea să confer sfârșitului o relativă împlinire, să pot spune și eu, ca și poetul Alexandru Philippide, într-un vers, că *toate fură gata când trebuiau să fie*, deși știu că moartea ne găsește întotdeauna nepregătiți. Mereu ne mai rămâne ceva de făcut și de isprăvit. Aș vrea doar să adun toate risipirile despre spiritul tecucean într-un singur volum, să

realizez un fel de enciclopedie a sa. Va fi o lucrare grea și costisitoare, pe care eu, cu pensia, n-o pot finanța, iar apelurile mele de până acum văd că au rămas fără rezultate concrete.

Țara are alte priorități, alte greutăți, pe care le pot înțelege, dar știți cum spunea Miron Costin, pe partea mea de probleme n-aș dori să se întindă.

Camelia Ardelean: Am înțeles că ați depus la Primăria orașului mai multe propuneri cu numele unor personalități cărora li s-ar putea conferi titlul de Cetățeni de Onoare ai Tecuciului. Aveți în vedere niște criterii anume care să le justifice recunoașterea?

Ionel Necula: Cred că trebuie făcute în prealabil câteva precizări: în primul rând, trebuie să înțelegem că actul recunoașterii în sine este un atribut al Consiliului Local – singurul care poate hotărî și decide. În al doilea rând, decizia luată trebuie să răsfrângă nu doar orașul Tecuci, ci și zona de apelativitate, întregul areal al fostului județ Tecuci. În al treilea rând, trebuie avut în

vedere că nu Consiliul Local stabilește valoarea unui om, el numai certifică, prin decizia sa, o valoare consacrată deja, certificată de organisme specializate, cum ar fi uniunile de creație. Consiliul Local nu se poate substitui organismelor specializate, decât cu riscul de a greși lamentabil, cum s-a mai întâmplat în trecut, de s-a umplut de penibil și ridicol, când a conferit acest titlu unui individ care nu are nimic de-a face cu actul de cultură, de a trebuit ulterior să i-l retragă. Rolul Consiliului Local este de a certifica și în plan local ceea ce este omologat deja în plan național, de către un organism cunoscut și recunoscut.

Din această perspectivă, Tecuciul are mai multe datorii față de unele personalități bine așezate în viața spirituală a țării, dar rămase necunoscute și nerecunoscute în plan local. Am propus Consiliului Local să ia în dezbatere numele cunoscutului critic și istoric literar **Constantin Trandafir**, primul membru al Uniunii Scriitorilor ridicat din arealul fostului județ Tecuci. Născut în comuna Grivița din fostul județ, a absolvit Facultatea de Filologie din

cadru Universității din Iași și s-a remarcat ca profesor, mai întâi la Liceul din Pechea și, de câteva decenii, la Liceul din Câmpina. Este autorul a numeroase lucrări literare apreciate de specialiști și reprezintă o voce distinctă în planul criticii și istoriei literare.

Am mai propus să i se confere acest titlu doamnei **Aura Dan**, care s-a născut la Tecuci, a absolvit ciclurile școlare primare și gimnaziale tot aici și s-a remarcat ca o scriitoare prolifică, fiind bine primită de critica noastră literară. Lipsită de vedere, lucrează foarte greu, cu un program special pentru nevăzători, de aceea trebuie apreciată cu atât mai mult, pentru efortul dublu față de noi, pe care îl depune în scrierea cărților sale.

L-am mai propus pe domnul **Emil Dinga** – un cărturar autentic, plin de solitudine, autor a numeroase studii economice, profesor universitar, conducător de doctorate, care s-a remarcat în ultimii ani și pe plan literar.

În acest set de propuneri figurează și numele scriitoarei **Ana Dobre**, născută în Ivești, județul Galați, care s-a remarcat ca o voce

autoritară în peisajul criticii și istoriei noastre literare. Doctor în litere, lucrează ca profesoară de limba și literatura română la Liceul din Alexandria și a făcut din profesorat o profesie de credință.

Un alt nume, mai puțin cunoscut, dar care merită cu asupra de măsură să fie luat în calcul atunci când Consiliul Local se va hotărî să confere titlul de Cetățean de Onoare unor personalități legate de spiritul tecucean, este cel al doamnei **Ingrid Beatrice Coman Prodan**, născută în Tecuci, absolventă a Liceului Hogaș din localitate, scriitoare de mare adâncime, apreciată de critica literară. Are o editură în Malta și s-a remarcat în difuzarea culturii noastre în limba italiană. Replica sa dârză și curajoasă la un articol denigrator la adresa românilor, apărut în *Corriere della Sera*, a cunoscut peste 800 de postări laudative.

De remarcat că toate propunerile mele vizează personalități recunoscute deja în planul valorilor de către instituții și organisme cu autoritate și cu expertiză – singurele care se pot pronunța în probleme de competență, de calitate,

și nu cele apreciate de Consiliul Local, ce nu dispune de abilitățile trebuincioase. Se știe ce s-a întâmplat atunci când acesta și-a arogat această calitate și a conferit titlul, așa cum spuneam, după aprecierea sa amatorică, retrăgându-l ulterior. Sper că s-a înțeles ceva din această întâmplare nefericită! De asta zic, Consiliul Local trebuie să confere acest titlu persoanelor confirmate deja de instituțiile abilitate ca personalități, celor ce s-au remarcat în probleme de creație autentică, nu după interese ascunse sau jocuri insalubre de culise. Toate propunerile noastre sunt deja confirmate la nivel național și Consiliul Local nu are decât să le confirme și în plan local, prin acordarea titlului solicitat.

Camelia Ardelean: Am găsit pe frontispiciul unor cărți publicate de dvs. o dedicație ce necesită unele explicații. Vorbiți despre singurătate ca despre un *simțământ ființial*, pe care l-ați resimțit în permanență, ca o constantă a trecerii dvs. prin lume și prin viață. Ce trebuie să înțelegem din această confesiune?

Ionel Necula: Problema este mai complicată. Am simțit întotdeauna presiunea celor trei S: Spaima, Singurătatea și Suferința. Sunt stări psihologice copleșitoare, care te pot deruta sau, dimpotrivă, te pot mobiliza într-o direcție, într-un sens, într-un trend de afirmare compensator pentru nebuniile lumii. Cine n-a fost încercat de apăsarea acestor stări tulburătoare, n-a dispus nici de fermentul unor acte de creație rafinate și convingătoare. Se va implica, desigur, și el, din dorința de a-și rotunji o imagine publică cât mai convenabilă și a ideii contrafăcute că reprezintă ceva, că nu este străin de imperativele actului cultural, dar impostura îl va trăda ușor și-l va demasca repede ca intrus.

Într-adevăr, ați sesizat bine, eu n-am fost singur, ci însingurat prin voie vegheată, n-am căutat prietenia nimănui și n-am încurajat nicio dată o prietenie conjunkturală, de luni până vineri. Mi-am dorit dintotdeauna prietenii durabile, prelungite până la moarte și chiar dincolo de marginile ei, în veșnicie, în transcendent. Pe cei câțiva care mi-au fost și îmi sunt apropiați, îi țin într-o grație necompromisă, tocmai pentru că

le-am descoperit acele calități rafinate, care-i legitimează pentru o implicare sporitoare în acte evidente de creație și de afirmare vitaminizată în viața noastră spirituală. Mă trage așa spre cei ignorați de societate, care nu figurează în prim-planul vieții noastre publice, nu se bucură încă de prea multă recunoaștere printre oficialități.

Am dezavuat totdeauna tipologiile care *s-au descurcat*, care au fost mereu în atenția administrației, au calomniat și-au urzit o întreagă țesătură de intrigi și acuze, numai pentru a furniza celor puternici o imagine de câine credincios. Impotenți pentru acte de creație evidente, se implică și ei în tot felul de alcătuiți conjuncturale care nu reclamă un fond de cultură cumulat în timp, nu angajează spiritul creator, nu solicită un efort subiectiv de creație și nu spun nimic despre abilitățile lor creatoare. Nu mai zic că multe din aceste alcătuiți, prin absența unui minim discernământ și rigoare minimală, sunt ratate din capul locului și ne conving că regele este gol pușcă și că nu are nicio idee clară despre ceea ce înseamnă o carte, o editare, o reeditare, și

că toată trudnicia sa îi trădează nevolnicia, subțirimea intelectuală, impostura.

E de mirare că tocmai aceste tipologii penibile sunt creditate ca spirite rafinate și ca intelectuali de subțire creație, abilități creatoare amestecate în antologii. Este, desigur, o situație episodică, cei merituoși se vor impune cu siguranță, dar e de neînțeles cum de recunoașterea vine atât de tardiv. Nu este un fapt nou, totdeauna tecucenii și-au descoperit valorile mai târziu, uneori chiar prea târziu, am tot crezut că s-a învățat ceva din istorie și sunt consternat că meteahna a rămas întocmai, la fel de dezonorantă și de ignară și în zilele noastre.

CUPRINS

Ionel Necula – cu sufletul în palma cititorului * 5

Întrebarea 1: Știu că de-a lungul vieții ați acordat mai multe interviuri, pe care le-ați reunit sub genericul *Ceremonii maieutice*, în două volume elocvente. Să bănuiesc că aveți o biografie bogată sau că înțelegeți interviul ca pe o mărturisire provocată? * 15

Întrebarea 2: Credeți, precum Jean-Jacques Rousseau, că omul s-a născut bun de la natură și că societatea l-a făcut rău sau dimpotrivă, că s-a născut rău și că societatea și sistemul de educație l-au făcut bun? Ați avut vreodată probleme de sănătate? * 20

Întrebarea 3: Ați parcurs greu perioada de formare intelectuală? Cum s-a născut pasiunea dvs. pentru filosofie? * 24

Întrebarea 4: Când ați început să publicați și cum ați fost receptat în publicistica vremii? * 38

Întrebarea 5: Cum ați ajuns la Cioran și ce anume v-a determinat să-l alegeți ca mentor și călăuză? * 44

Întrebarea 6: Ați studiat opera lui Cioran în toată complexitatea ei, mai mult, ați scris atâtea cărți despre viața și opera sa. Puteți să ne precizați, desigur, într-o formă sintetică, în ce constă noutatea gândirii lui Cioran și capacitatea sa de a fi intrigat atâta lume? * 52

Întrebarea 7: A existat o dramă a familiei Cioran? Ce ne puteți spune despre Saga Cioranilor? * 57

Întrebarea 8: După toate abordările filologice, filosofice etc. consacrate lui Cioran, considerați subiectul închis și epuizat? * 62

Întrebarea 9: Cum ați ajuns la fratele scepticului, la Aurel Cioran, despre care știu că ați scris o carte distinctă? * 67

Întrebarea 10: O altă personalitate asupra căreia v-ați aplecat și i-ați consacrat mai multe volume a fost Ion Petrovici. Cum se explică acest interes constant față de un gânditor care nu și-a găsit încă monograful? * 71

Întrebarea 11: Ce anume v-a făcut să treceți de la gândirea pozitivă din anii copilăriei, când percepeți plaiurile natale și lumea înconjurătoare ca pe un loc paradiziac, iar viața ca pe cel mai frumos dar divin, la gândirea sumbră și dezgustul resimțite la maturitate? V-au influențat într-atât lecturile parcurse ori ceva în sufletul dvs. "luat cu împrumut" și purtat pe câmpia existenței și-a schimbat brusc orbita, fără nicio explicație? * 78

Întrebarea 12: Mă uit la bibliografia dvs. și văd că una dintre cărți poartă un titlu cel puțin surprinzător: *Disconfortul de a fi român*. Chiar credeți că apartenența la etnia română este un stigmat pe care trebuie să-l purtăm ca pe o povară a destinului nostru? * 79

Întrebarea 13: Știu că v-ați consacrat mult timp cercetărilor literare din perspectivă geografică și că ați scris mai multe cărți în acest mod. Poate fi stilul de abordare a fenomenului literar pe areale geografice o paradigmă de urmat? * 85

Întrebarea 14: Cei care vor să-și facă o imagine despre statutul dvs. întâmpină o anumită dificultate. Sunteți adjudecat, în egală măsură, și de lumea gânditorilor, și de breasla scriitorilor. Cine credeți că este mai îndreptățit să vă revendice? * 92

Întrebarea 15: Observ din CV-ul dvs. că v-ați ocupat de poeta Natalia Negru și de poetul Ștefan Petică – două personalități descinse din spațiul spiritual tecucean, astăzi uitate de multă lume. Ce a mai rămas actual din dramele prin care au trecut și prin care i-a purtat destinul? * 96

Întrebarea 16: V-ați ocupat de cronică, eseistică și istorie literară. Nu credeți că v-ați trădat, într-un fel, specialitatea – dvs. fiind absolvent al Facultății de Filosofie? * 104

Întrebarea 17: Cine a câștigat și cine a pierdut din această complicitate a literaturii cu filosofia? * 109

Întrebarea 18: Ați scris și ați publicat până acum circa șaptezeci de cărți. Vă considerați împlinit? Ce proiecte aveți pentru viitorul apropiat și pentru cel îndepărtat? * 112

Întrebarea 19: Am înțeles că ați depus la Primăria orașului mai multe propuneri cu numele unor personalități cărora li s-ar putea conferi titlul de Cetățeni de Onoare ai Tecuciului. Aveți în vedere niște criterii anume care să le justifice recunoașterea? * 113

Întrebarea 20: Am găsit pe frontispiciul unor cărți publicate de dvs. o dedicație ce necesită unele explicații. Vorbiți despre singurătate ca despre un *simțământ ființial*, pe care l-ați resimțit în permanență, ca o constantă a trecerii dvs. prin lume și prin viață. Ce trebuie să înțelegem din această confesiune? * 117

Anul trecut, când l-am descoperit întâmplător pe scriitorul Ionel Necula (n. 1940) din Tecuci, nu bănuiam că drumurile noastre pe insula cuvintelor se vor reîntâlni atât de curând. Dar fiindcă Providența găsește întotdeauna căile cele mai potrivite pentru a se manifesta, iată-ne față în față la masa, nu a tăcerii, ci a confesiunilor, într-un interviu mai mult decât incitant, ce ne dezvăluie, dincolo de scriitorul cu un palmares impresionant (circa 70 de volume publicate) și o vastă experiență pe ogorul literelor – atât ca filosof, cât și ca profesor, cronicar și istoric literar – o personalitate interesantă, care a cunoscut de-a lungul vieții trăiri nirvanice, dar și frigul și întunecimea abisului...

Probabil că succesul său ca filosof, critic literar și publicist, se datorează (și) faptului că a știut să îmbine într-un mod armonios cunoștințele acumulate cu propria percepție, rezultând un întreg omogen și echilibrat, dar și pentru că a conceput lucrări „elaborate, sobre, abordând teme și subiecte de interes educațional”.

Pelerin al unui destin înrădăcinat în cuvânt, pentru el înțelegerea tainelor existenței reprezintă mai mult decât o banală curiozitate, a devenit un mod de a trăi, o necesitate, a cărei satisfacere, chiar dacă implică o muncă de Sisif ori sacrificarea a zeci de ani din viață, rămâne dorința supremă...

Camelia Ardelean

ISBN 978-606-48-0393-1